

Eerste Hoofdstuk

Beschouwing der voorzeggingen omtrent het nog toekomstige, welke hier en daar in de geschiedboeken des Ouden Testaments zijn verspreid

De beste orde van behandeling, welke wij ons bij de overweging dezer eerste soort van voorzeggingen kunnen voorstellen, zal deze zijn, welke tevens de eenvoudigste en natuurlijkste is, dat wij de geschiedboeken des Ouden Testaments in dien rang volgen, waarin zij in den Bijbel geplaatst zijn.

Met het boek Genesis dus aanvangende, worden wij daar reeds aanstonds bepaald bij de allereerste zeer gewigtige voorzegging, door God zelve onmiddellijk gedaan, betreffende de herstelling en verlossing van het pas geschapen, doch ook reeds dadelijk gevallen menschdom, Gen. III: 15. *Ik zal vijandschap zetten*, enz. ⁽¹⁾. — Deze voorzegging is de grond en bevat in zich het pit en merg van alle andere; evenwel, daar de verlossing van het menschdom aldaar slechts met algemeene trekken wordt beschreven, behoeven wij er, volgens ons voorgesteld doel, niet bijzonder bij stil te staan, en vergenoegen ons, er alleen dit uit aan te merken, dat volgens deze profetische belofte het groote doel, waarop alles eens zal uitkomen, de allerlaatste en voor ons belangrijkste gebeurtenis, waarop eindelijk eens alles in de verste toekomst zal uitloopen, deze zijn zal, dat het door den satan misleide en onder deszelfs heerschappij gebragte menschdom, als overwinnaar over den satan zal zegepralen, en alzoo van deszelfs heerschappij en alle daardoor veroorzaakte ellende geheel zal vrij worden, na eenen hevigen strijd tegen hem gevoerd te hebben en in denzelfden door hem zeer gevoelig gewond, tot de diepste vernedering gebragt en ten naasten bij op den rand des ondergangs gevoerd te zijn ⁽²⁾.

¹ Ik moet ook hier eens vooral aanmerken, dat ik het onnoodig oordeel, om bij elke voorzegging den geheelen tekst af te schrijven, maar telkens alleen de eerste woorden zal aanhalen en het Hoofdstuk en de verzen naauwkeurig aanwijzen; en dat ik daarom den lezer vooral verzoek, om zijnen Bijbel voor zich te leggen, en het aangewezen Hoofdstuk en vers in denzelfden na te zien en met opmerking te lezen.

² Dat ik deze voorzegging, volgens den natuurlijken zin der woorden, verklaar van het menschdom in het gemeen, en niet alleen van eenen enkelen bijzonderen nakomeling der vrouw, zal niemand verwonderen, die uit mijne *Proeve over de Openbaring en het Voorberigt* voor dezelve gezien heeft, dat ik mij gaarne, zooveel mogelijk, aan den eigenlijken letterlijken zin der woorden houde; volgens denzelfden toch wordt men in de voorzegging, waarvan wij hier spreken, door deze uitdrukking *zaad of nakomelingschap* (der vrouwe) van zelve geleid, om aan hare geheele nakomelingschap te denken. Met dit alles ontken ik echter niet, dat bij nader nadenken, daarin ook de belofte van eenen bijzonderen Nakomeling (den Messias, JESUS), die in dezen strijd zou voorgaan, dezelfde vernedering ondervinden, de zegepraal in Zijnen persoon behalen, en zoo ook de overige nakomelingschap zou doen behalen, ligge opgesloten; integendeel, ik geloof dit zeker; want toch ieder, die over deze belofte nadacht en daarbij de zwakheid van alle de gewone nakomelingen der vrouwe kende, en dus de onmogelijkheid besefte, dat deze immer door zich zelve overwinnaars worden konden, werd noodwendig daardoor opgeleid tot, althans vatbaar gemaakt voor de gedachte aan eenen bijzonderen Nakomeling der vrouwe, met bovennatuurlijke krachten uitgerust, die het Hoofd der overigen zijn zoude, en zoo de zegepraal, als aller Voorganger, zou

Wij vinden dus reeds in de eerste voorzegging die twee voorname hoofddenkbeelden klaarlijk opgesloten, welke de hoofdsom van alle de volgende voorzeggingen in zich bevatten, en welke een zoo voornaam hoofdgedeelte van het laatste boek des Bijbels, de Openbaring van JOHANNES, uitmaken: namelijk een hevigen strijd met den satan en velerlei rampen en ellende; alsmede de volmaakte overwinning over hem en eenen daarop volgenden staat van volkomen heil en vrede.

De tweede voorzegging, welke in het eerste boek des Bijbels voorkomt, is de belofte, aan NOACH, en in hem, aan het gansche menshdom en alle de inwoners der aarde gedaan, welke wij vinden Gen. VIII: 21, 22, en herhaald, meer uitgebreid en bevestigd, Gen. IX: 9—17. Doch daar deze voorzegging, met betrekking tot het nog toekomstende niets bevat, dan alleen de tot aan het einde der wereld uitgestrekte belofte, van nooit weder de geheele aarde door een algemeenen watervloed te zullen verdelgen, zoo behoeven wij ook, volgens ons plan, niet verder bij dezelve stil te staan, dan dat wij alleen met betrekking tot de verste toekomst er dit uit vaststellen, dat, welke strafgerigten God voortaan nog over bijzondere landen en volken zal uitstorten, echter nooit weder een zoo geheel algemeen strafgerigt over de geheele aarde zal uitgestort worden, waardoor het geheele menshdom, dat dan op aarde leeft, zal verdelgd worden, en dat de aarde ook nimmer weder geheel door water vergaan zal.

Van eenen meer bijzonderen inhoud, en daarom ook tot ons oogmerk nader betrekkelijk, is de volgende voorzegging, welke in den profetischen zegen en vloek van NOACH over zijne zonen is begrepen, welke wij vinden Gen. IX: 25—27. *En hij zeide: vervloekt zij Canaan, enz.*

Deze voorzegging, schoon kort in woorden, is echter rijk in zaken, niet alleen dezulke, die thans reeds hare vervulling bekomen hebben of nog dagelijks bekomen, maar ook dezulke, die nog in de toekomst gebeuren moeten. Bij deze voorzegging moeten wij daarom bijzonder stilstaan.

Eerst willen wij den letterlijken zin derzelve overwegen.

NOACH beschrijft hier in deze woorden het lot van zijne drie zonen, als stamvaders van het geheele menshdom aangemerkt, en dus ook het bijzonder lot van elk dier bijzondere gedeelten van het menshdom, dat uit ieder dezer zonen zou voortkomen; evenwel moeten wij er dit bij opmerken: het lot van zijns zoons CHAMS nakomelingen beschrijft hij niet geheel, maar alleen dat van diegenen van CHAMS nageslacht, die uit deszelfs zoon CANAAN, NOACHS kleinzoon, zouden voortspruiten. CHAMS overig nageslacht uit zijne andere kinderen, gaat NOACH stilzwijgend voorbij; echter dit stilzwijgen beteekent mede iets, en wij kunnen daaruit in vergelijking van hetgeen hij van SEM en JAFETH zegt, iets omtrent het lot der nakomelingen van CHAM, behalve CANAAN, opraken.

behalen en de overigen doen behalen. Op die wijze wordt uit deze voorzegging datgene niet weggenomen, hetwelk men er gewoonlijk in vindt, maar, terwijl dit er in blijft, wordt tevens de geheele voorzegging nog rijker van inhoud en meer uitgebreid van beteekenis.

Eerst dan spreekt NOACH den vloek uit over CANAÄN, vs. 25. De regtmaticheid van dien vloek aan te wijzen, behoort hier ter plaatse niet; zulks is opzettelijk door anderen geschied; wij nemen nu slechts de voorzegging, zoo als ze door MOZES ons wordt verhaald, en vragen alleen naar hare beteekenis, en dus bijzonder, waarin die vloek bestond, wat het uitwerksel dier vervloeking zijn zoude? — Dit nu voegt NOACH zelf er onmiddellijk bij: *een knecht der knechten zij hij zijnen broederen!*

Door deze *broederen* moeten wij wel, zoo als uit het verband en de tegenoverstelling schijnt te blijken, in de eerste plaats eigenlijk de broederen van CHAM, CANAÄNS vader, namelijk SEM en JAFETH verstaan; evenwel wij zien daarom geen grond om CANAÄNS eigene broederen, de overige zoons van CHAM, hierbij geheel uit te sluiten: — het woord *broederen* zou zelfs in deszelfs naauwste beteekenis alleen de laatstgenoemden aanduiden; en het is alleen het verband, hetwelk ons aanwijst, dit woord hier in een meer algemeenen zin voor *nabestaanden* te gebruiken, en daarbij in de eerste plaats aan SEM en JAFETH te denken; maar waarom zouden wij dan niet in deze algemeene beteekenis tevens alle zijne nabestaanden, ook zijne eigene broederen kunnen insluiten?

Zoo gevoelen wij ook te beter den nadruk van hetgeen NOACH hieromtrent zegt: *een knecht der knechten zij hij zijnen broederen*. — De Hebreuwsche uitdrukking, *een knecht der knechten*, beteekent zoo veel als *een allerdiepst vernederde slaaf*, en geeft den hoogsten trap der slavernij te kennen, waartoe CANAÄNS nakomelingen zouden worden overgegeven. Deze slavernij zou zoo groot zijn, dat hij beneden alle zijne broederen en aanverwanten zou vernederd worden, en onder die allen zou moeten bukken, zoodat zelfs, al ware het, dat er onder deze zijne aanverwanten gevonden werden, die in eenen afhankelijken staat verkeerden, CANAÄN echter en zijn nageslacht nog beneden dezen vernederd, aan dezen onderworpen, en dus tot den diepsten graad van slavernij gebragt zouden worden.

Hierop *volgt* nu de zegen *eerst* van SEM, vs. 26: *Gezegend zij de Heer, de God van SEM, en CANAÄN zij hem een knecht*. Hetgeen wij bijzonder in dezen zegen hebben op te merken, komt op deze twee zaken neder: *vooreerst*, God zou op eene bijzondere wijze de God van SEM zijn; *ten tweede*, CANAÄNS nakomelingen zouden aan die van SEM als slaven onderworpen zijn.

Aan JAFETH wordt *vervolgens* toegezegd, vs. 27, *God breide JAFETH uit, en hij wone in SEMS tenten, en CANAÄN zij hem een knecht*. — Hierin zijn drie zaken op te merken: *vooreerst*, JAFETHS nakomelingen zouden het verste worden *uitgebreid* en het grootste deel der aarde bevolken; *ten tweede*, zij zouden met SEMS nakomelingen in broederlijke eendragt verbonden worden, en *in zijne tenten wonen*, en dus ligt daarin opgesloten, dat dan ook die God, die SEMS God was, en onder SEMS nakomelingen Zijne woning zou gevestigd hebben, ook langs dien weg de God van JAFETHS nageslacht worden zou en hetzelfde in de zegeningen van SEM doen deelen; en zoo zou dan *eindelijk* ook CANAÄN *hem een knecht zijn*, dat is: CANAÄNS nakomelingen zouden aan die van JAFETH als slaven onderworpen worden.

Van de zoons van CHAM, behalve CANAÄN, wordt niets gezegd, zij worden in den zegen zoowel als in de vloek voorbijgegaan; dit stilzwijgen geeft, naar mij toeschijnt, mede iets stelligs omtrent hen te kennen: namelijk dit, dat, schoon zij wel niet zoo geheel diep zouden vernederd worden als CANAÄNS nakomelingen, zij echter in de zegeningen, aan SEM en JAFETH toegezegd, niet zouden deelen, en in eenen afhankelijken staat zouden verkeeren.

Zie hier den letterlijken zin van deze voorzegging. Wij mogen, als wij het geheel derzelve met opmerking overwegen, er het volgende besluit uittrekken: *vooreerst*, CANAÄNS nageslacht zou bijzonder het Goddelijk ongenoegen ondervinden, tot de diepste slavernij vernederd, aan alle zijne broederen en aanverwanten onderworpen worden, en bijzonder de nakomelingen van SEM en JAFETH moeten dienen; *ten tweede*, het nageslacht van SEM en JAFETH zou alleen den Goddelijken zegen deelachtig worden, daarin bestaande, dat SEMS nakomelingen het allerbijzonderst voorregt hebben zouden, dat God zich aan hen zou openbaren en zich als hunnen God betoonen; terwijl JAFETHS nageslacht het allerverste over de aarde zou verspreid worden en het grootste gedeelte derzelve bevolken, vervolgens met SEMS nakomelingen zamengevoegd en in derzelve woningen broederlijk ingeleid, ook in dezelfde zegeningen deelen en in dezelfde betrekking tot God gesteld worden, terwijl dan de nakomelingen van CANAÄN aan beider nakomelingen, die van SEM en JAFETH, tot slaven zijn zouden; *ten derde*, CHAMS nakomelingen, behalve die van CANAÄN, worden zoowel in den zegen als in den vloek voorbijgegaan; God zou dus niet op die bijzondere wijze hun God zijn, gelijk Hij die van SEM en naderhand door de vereeniging met SEM, ook die van JAFETH en hun beider nageslacht zijn zou; ook zouden zij die bijzondere uitbreiding niet deelachtig worden, welke aan JAFETH zou te beurt vallen, noch ook zoo, even als deze, in de woningen van SEM worden ingeleid; en waarschijnlijk zouden zij ook, schoon wel zoo diep niet vernederd als CANAÄNS nageslacht, echter over het geheel in eenen afhankelijken staat leven.

Ik oordeelde het noodig, dus eerst naauwkeurig den *letterlijken* zin dezer voorzegging op te helderen, dewijl wij zonder dit niet zouden in staat zijn, om daaruit op te maken wat wij nog in de toekomst te verwachten hebben ⁽³⁾: doch dit is alleen nog niet genoeg; er moet nu in *de tweede plaats* nog kortelijk eene aanwijzing bijkomen, in hoeverre deze voorzegging reeds vervuld zij, of nog dagelijks vervuld worde, dewijl ons dit niet alleen beter in staat stelt, om den *zakelijken* zin in alle deszelfs volheid regt te bevatten, maar ook eerst regt bekwaam maakt, om te onderscheiden, in hoeverre dezelve *nog* niet vervuld zij, en wat dus uit dezelve, met betrekking tot de nog aanstaande toekomst, zij te leeren en te verwachten.

Doch om hierin wel te kunnen slagen, dienen wij eerst op zekere gronden te weten, welke volken der wereld wij voor nakomelingen van eenen der drie zonen van NOACH, en ook van NOACHS kleinzoon, CANAÄN, te houden hebben. Tot dit oogmerk

³ Bij alle voorzeggingen zal zulk eene naauwkeurige ontleding van den letterlijken zin juist niet noodig zijn, omdat velen reeds bij de eerste lezing klaar genoeg zijn, en dus bij dezelve niets meer dan eene korte schets en opgave van de hoofdzaken, daarin begrepen, en opheldering van sommige bijzondere, meer duistere gezegden zal noodig zijn.

kunnen wij niet beter doen, dan nevens deze voorzegging de geslachtlijst te leggen der bijzondere wereldvolken, welke van NOACHS drie zonen en zijne kleinzonen afkomstig zijn, welke geslachtlijst ons door MOZES Gen. X, wordt opgegeven, en uit welke blijkt, welke volken uit ieder der zonen of kleinzonen van NOACH afstammen: hierdoor zullen wij aan de eene zijde, door vergelijking der geschiedenis, de naauwkeurige vervulling van een groot gedeelte dier voorzegging kunnen opmerken, maar ook tevens daaruit besluiten, wat nog onvervuld zij, en wat wij derhalve volgens dezelve nog te verwachten hebben.

Het is waar, deze geslachtlijst zelve heeft eerst nadere opheldering van noode, doch die is ook reeds genoeg aan dezelve door geleerde Bijbeluitleggers gegeven; daarvan gebruikmakende, zal het tot ons oogmerk toereikend zijn, omtrent dezelve het volgende op te merken : 1) dat van SEMS nakomelingen alle die volken afkomstig zijn, die het zuidelijk gedeelte van Azië bewonen, of eertijds bewoond hebben, onder welke bijzonder de Joden weleer uitmunten; 2) dat die, welke van JAFETH afstammen, zich door geheel Europa en het noordelijk deel van Azië verspreid hebben, en dus ook waarschijnlijk Amerika bevolkt hebben, daar uit de geografische ligging van dat werelddeel blijkt, dat de bevolking van hetzelfde niet wel anders dan door het noordelijkst gedeelte van Europa of van Azië heeft kunnen geschieden; 3) dat van de nakomelingen van CHAM de bevolking van Afrika afstamt, terwijl CANAÂN de stamvader was der Pheniciërs en der eerste inwoners van Canaän, naar hem dus genoemd, eer zij door de Israëlieten onder JOZUA'S bestuur daaruit verdreven werden, omtrent welke laatsten wij straks nog iets bijzonders zullen opmerken.

Dit vooraf vastgesteld zijnde, kunnen wij in meer dan een opzigt aanwijzen, in hoeverre de vervulling dezer voorzegging van NOACH reeds heeft plaats gehad, of nog heden ten dage plaats heeft.

Vooreerst weten wij, dat de Heer juist zoo als hier voorzegd wordt zich allereerst bijzonder den God van SEM betoond heeft: immers het waren de Israëlieten, nakomelingen van SEM, aan welke zich de Heer op de allerbijzonderste wijze bekend maakte, welke Hij aannam tot Zijn bijzonder volk, met welke Hij Zijn verbond oprigtte, en in en door welke Hij beloofde alle geslachten der aarde te zullen zegenen?

Ten tweede, het is zeker, dat inderdaad de nakomelingen van JAFETH, door welke geheel Europa, het noordelijk deel van Azië en ook Amerika bevolkt is, den zegen der versterkte uitbreiding zijn deelachtig geworden; en wat betreft de andere belofte, dat JAFETH *wonen zou in SEMS tenten*, dat is: dat JAFETHS nakomelingen in broederlijke eendragt met die van SEM zouden verbonden worden, en denzelfden God, die de God van SEM was, ook langs dien weg tot hunnen God verkrijgen zouden, is immers daardoor aanvankelijk vervuld, dat, na de komst van CHRISTUS in de wereld, de ware godsdienst, die voorheen alleen onder SEMS nageslacht, bijzonder het Joodsche volk, plaats had, heinde en verre onder de volken, en tot hertoe allereerst onder die, welke Europa en een deel van het noordelijk Azië bewonen, is uitgebreid, van daar ook in Amerika meer en meer begint overgebracht te worden, en dus JAFETHS nakomelingen daardoor het meest zijn verlicht geworden, en met diegenen uit de Joden, welke allereerst het Evangelie aannamen, in broederlijke eendragt zijn

verbonden, en als kinderen van één huisgezin, denzelfden God, als hunnen God eerbiedigen.

Wat *voorts* de nakomelingen van CHAM betreft, namelijk de bewoners van Afrika, het blijkt inderdaad uit de ondervinding, dat deze van den zegen zijn uitgesloten en in eenen zeer afhankelijken staat verkeeren; het is immers in Afrika, alwaar, wanneer men Egypte en eenige aangrenzende landen uitzondert, ten allen tijde de minste beschaving, de meeste woestheid en barbaarschheid heeft plaats gehad, alwaar de volken tot op den huidigen dag in de diepste blindheid omtrent God verzonken liggen, en wat hunnen afhankelijken staat betreft, het is immers dáár, dat het allereigenlijkst en strengste soort van despotismus plaats heeft.

Wat *eindelijk* onder de nakomelingen van CHAM in het bijzonder die van CANAÂN aanbelangt, dat dezelve den nakomelingen van SEM tot knechten zijn geworden, is klaar uit de geschiedenis des Joodschen volks, waaruit blijkt, dat, toen de Israëlieten, het land Canaân innemende, een gedeelte der inwoners gedood, een gedeelte verdreven hadden, zij de overigen aan zich cijnsbaar maakten, ja gedeeltelijk tot slavendiensten aan zich onderwierpen, zoo als uit het voorbeeld der Gibeonieten (Joz. IX:21—27) klaar blijkt; doch wat het overige der voorzegging omtrent CANAÂN aangaat, namelijk, dat hij ook *aan JAFETH tot een knecht zou zijn, ja een knecht der knechten zijnen broederen*, en tot een staat van allerdiepste slavernij vernederd worden: hiervan kan men zoo in den eersten opslag niet aanwijzen, dat hetzelfde reeds vervuld zij, en tevens schijnt eene nog aanstaande vervulling daarvan niet verwacht te kunnen worden, alzoo de nakomelingen van CANAÂN door de Israëlieten voor het grootste gedeelte zijn verdelgd, of zoodanig verdreven, dat van dezelve geen spoor noch overblijfsel meer schijnt gevonden te kunnen worden: het is waar, wij kunnen wel toonen, dat eenigen van CHAMS nakomelingen, die Afrika bevolkt hebben, aan de Europeesche volken, die van JAFETH afstammen, in hunne volkplantingen tot slaven dienen, ja zelfs tot den allerdiepsten graad van slavernij vernederd zijn; — doch zouden dit juist afstammelingen zijn van CANAÂN? Het tegendeel schijnt juist in den eersten opslag waar te zijn, dewijl het onder alle de nakomelingen van CHAM juist die van CANAÂN waren, welke niet naar Afrika getrokken zijn, terwijl deze die volken waren, die eerst in het land Canaân gewoond hebben en vervolgens door de Israëlieten verdelgd of onder het juk gebragt zijn: en evenwel, schoon dit zoo in den eersten opslag schijnt, wij kunnen toch zeer aannemelijke gronden bijbrengen, om te bewijzen, dat inderdaad die volken van Afrika, van welke de Europeanen hunne meeste slaven halen, van CANAÂN afstammen. Men merke ten dien einde eerst op, dat de oude bewoners van Canaân juist niet allen door de Israëlieten verdelgd of cijnsbaar gemaakt zijn, maar dat ook een gedeelte verdreven werd en andere woningen ging opzoeken; en wanneer men nu hier bijvoegt zeker verhaal van PROCOPIUS, zoo zal ons dit in deze zaak nader licht geven. Deze schrijver verhaalt namelijk, dat sommige van de oude inwoners van Palestina of het land Canaân, toen zij zagen dat zij JOZUA niet wederstaan konden, hun vaderland verlieten en zich eerst naar het naburige Egypte begaven, doch vervolgens, dewijl zij daar geene genoegzame ruimte vonden, naar Libye togen, en, na aldaar verscheidene steden gebouwd te hebben, het gansche land tot aan de Pilaren van Herkules (de tegenwoordige Straat van Gibraltar, en dus de noordwestelijke punt van Afrika) bemagtigden, alsmede, dat zij in Numidië, ter

plaatse, daar in zijnen tijd de stad Tingis lag, eene vesting bouwden, en men aldaar nog nabij de groote bron, twee zuilen vond van witten steen, met een opschrift in de Phenicische taal, van dezen inhoud: *wij zijn 't, die voor den Roover JESUS, Nave zoon* (dat is: JOZUA, den zoon van NUN) *de vlugt genomen hebben* (⁴). Wanneer men nu bij dit verhaal de oude en nieuwe kaart van Afrika vergelijkt, zal men zien, dat deze afstammelingen van CANAÄN tot in het binnenste van Afrika en tot aan de noordwestelijke zeekusten zijn doorgedrongen, en van daar ligtelijk zich meer benedenwaarts hebben kunnen verspreiden en die kusten van Afrika bevolken, alwaar thans de sterkste slavenhandel gedreven wordt. Zoo wij dit aannemen, wordt daardoor de vervulling ook van dit gedeelte der voorzegging klaar; dewijl volgens deze vooronderstelling, inderdaad nog heden de nakomelingen van CANAÄN aan die van JAFETH tot slaven dienen, ja tot den diepsten staat van slavernij vernederd zijn; want nergens is de staat, waarin slaven verkeerden, zoo laag en aan het beestachtige grenzende, als de staat dezer Afrikaansche slaven in de Europesche volkplantingen; waarbij nog komt, dat zij niet alleen aan de nakomelingen van JAFETH, de Europesche volken, tot slaven dienen, maar ook in het binnenste van Afrika zelve tot slaven aan de inwoners, die van CHAMS overige zonen, CANAÄNS eigene broederen afstammen, verkocht worden, en dus CANAÄN in den sterksten nadruk een knecht der knechten is zijnen broederen.

Na dus ook gezien te hebben, in hoeverre deze voorzegging reeds dadelijk vervuld is, zullen wij nu *eindelijk* volkomen zijn in staat gesteld, om te onderzoeken, of zij nu in hetgeen wij daar zoo even hebben opgegeven, reeds volkomen vervuld zij, en zoo neen, wat er dan nog meer in ligge opgesloten, hetgeen wij dus in de nog aanstaande toekomst te verwachten hebben.

Wanneer wij nu deze voorzegging nog eens naauwkeurig inzien, zoo zijn er, naar mij voorkomt, nog twee zaken in op te merken, welke tot hertoe niet volkomen vervuld zijn, ten minste, zoo wij op de bepaalde beteekenis der uitdrukkingen naauwkeurig willen acht geven.

Vooreerst, zoo wij de uitdrukking, die van JAFETH gebezigd wordt: *hij wone in SEMS tenten*, van *dien SEM* namelijk, van wien gezegd was, dat *de Heer* op eene bijzondere wijze *zijn God* was, in al derzelve nadruk opnemen, en daarbij vergelijken de geschiedenis des Joodschen volks en daaruit zien, hoe God de God van SEM geworden is, namelijk door ook op eene zichtbare wijze Zijne woning te vestigen in diezelfde *tenten van SEM*, in welke ook aan JAFETH in het vervolg *eene woning* wordt toegezegd, zoo worden wij daardoor reeds geleid om te denken, dat het nageslacht van JAFETH niet alleen aan de geestelijke zegen van SEM moest deel ontvangen, zoo als nu door de bekeering veler Heidenen tot CHRISTUS reeds vervuld is, en nog dagelijks vervuld wordt, maar ook mede eens zou deelen in die plechtige en zichtbare inwoning Gods onder de menschen, welke Hij bijzonder onder het nageslacht van SEM zou vestigen. Daar dit nu tot hertoe niet is geschied, ook voor het tegenwoordige niet geschied kan, zoolang het nageslacht van SEM als ballingen over de aarde is verstrooid en zelfs de zichtbare inwoning Gods onder zich niet

⁴ PROCOPIUS, *de rebus Vandalicis*, Lib. II. Cap. 20. Zie HESS, *Geschiedenis der Israëlieten*, D. V. bladz. 313, 314.

geniet; zoo worden wij hierdoor geleid tot de verwachting, dat eenmaal het nageslacht van SEM (het Joodsche volk) in het genot van den beloofden zegen zal worden hersteld, opnieuw den Heer tot hunnen God op eene bijzondere wijze verkrijgen en met de zichtbare inwoning Gods onder zich begunstigd worden, ja, dat dan vele Heidenen, nakomelingen van JAFETH tot deze zichtbare woning Gods in SEMS tenten zullen toevloeijen, hunne woning onder het Joodsche volk nemen, en dus op de allereigenlijkste wijze volkomen naar de letter in SEMS tenten wonen zullen.

Ten tweede, wanneer wij aan den eenen kant het verband van die belofte aan SEM, dat *de Heer zijn God zou zijn*, en dat CANAÄN *hem een knecht zou zijn*, nagaan, en vooral opmerken, hoe dit in de geschiedenis vervuld is, namelijk zoo, dat CANAÄNS nakomelingen niet blootelijk aan SEMS nageslacht tot slaven geworden zijn, maar dat zij wel bijzonder geschikt zijn tot verrigting der geringste diensten, vereischt wordende tot de waarneming van de plegtige dienst van dien God, die volgens deze belofte als de God van SEM Zijne zichtbare woning onder SEMS nageslacht gevestigd had (vergelijk Jos. IX : 23, 27), zoodat dus het eerste deel der belofte aan SEM, dat *de Heer zijn God zou zijn*, op het laatste deel, dat CANAÄN *hem een knecht zou zijn*, eene allernaauwste betrekking heeft; en wanneer wij van den anderen kant daarbij opmerken, dat er een dergelijk verband plaats heeft tusschen de onderscheidene deelen van de belofte aan JAFETH, dat hij *zou wonen in SEMS tenten*, en dat CANAÄN *hem een knecht zou zijn*: zoo kunnen wij hieruit opmaken, *vooreerst* dat het laatste deel der belofte, dat CANAÄN *hem een knecht zou zijn*, vooral dan zal plaats hebben, wanneer het eerste deel, namelijk het *wonen in SEMS tenten*, in vollen nadruk zal vervuld zijn; maar ook *ten tweede*, dat deze dienstbaarheid van CANAÄNS nakomelingen aan die van JAFETH, zoowel als aan die van SEM, geschikt zal zijn, om JAFETHS nageslacht te dienen in de waarneming van die plegtige eerdienst welke hetzelfde, in SEMS tenten wonende, in vereeniging met het nageslacht van SEM, den God van SEM, dan ook in vollen nadruk den God van JAFETH, toebrengen zal; en wij mogen dan daaruit tevens opmaken, dat CHAMS, bijzonder CANAÄNS nakomelingen, schoon de eersten in den zegen waren voorbijgegaan, de laatsten zelfs vervloekt, daarom evenwel niet voor altoos van de ware kennis en dienst van God zullen verstoken blijven, maar integendeel ook daar ten laatste toegebracht worden, en zelfs SEMS en JAFETHS nakomelingen daarin behulpzaam zijn zullen; doch echter daarbij altijd in eenen dienstbaren en onderworpen staat zullen gehouden worden; hetwelk wordt opgehelderd door het voorbeeld van die Canaäniten, die onder Israël woonden en door dezen tot dienstbaarheid gebracht werden, maar welke nakomelingen, schoon altijd van de Israëlieten onderscheiden en aan hen onderworpen, echter ook met het licht der kennis van den waren God bestraald werden.

Wanneer wij dan nu het een en ander zamenvatten, en vragen, wat wij uit kracht der verklaarde voorzegging nog in het verder toekomende hebben te verwachten: hetzelfde komt neder op de volgende zaken.

Vooreerst, SEMS nakomelingen, met name het Joodsche volk, zullen eens weder in hunne tenten, in hun erfdeel, hun van God toegeschikt, worden ingevoerd en op nieuw den Heer als hunnen God plegtig en zichtbaar onder zich wonende hebben.

Ten tweede, de Heidenen, uit JAFETH afstammende, zullen niet alleen langs zoo meer met de kennis en dienst van den God SEMS, den eenigen waren God, bestraald en begunstigd worden, maar ook tot God bekeerd zijnde, zullen zij in dezelfde vrijheid en voorregten deelen als SEMS nakomelingen, het burgerregt onder deze nakomelingen van SEM, de Joden, verkrijgen, in en onder hen vrijelijk wonen en verkeerden, zonder door iets van hen gescheiden, of ergens in minder te wezen, en alzoo zonder eenige belemmering tot de woning van den God van SEM, als hunnen God, toevloeijen.

Eindelijk, ook de nakomelingen van CHAM en CANAÄN zullen niet geheel van de kennis en dienst van God verstoken blijven, doch altijd in eenen minderen en onderworpen staat, met betrekking tot de nakomelingen van SEM en JAFETH verkeerden; bijzonder zullen de nakomelingen van CANAÄN aan die van SEM en JAFETH dienstbaar zijn tot de uitoefening van die plegtige godsdienst, welke deze aan God in Zijne woning zullen toebrengen.

Eer ik nu van deze voorzegging afstap, wil ik er nog de aanmerking bijvoegen, dat men niet moet denken, alsof ik van oordeel ware, dat NOACH dat alles, hetwelk er volgens de gegevene verklaring in ligt of uit besloten worden kan, er duidelijk bij gedacht zou hebben; neen, daartoe was de voorzegging al te kort en te zeer in algemeene bewoordingen verrat, daartoe leefde NOACH in al te vroegen leeftijd der wereld, in welken het groote plan van God nog onontwikkeld in de duisternis der toekomst verborgen lag, en daarom ook even zoo onontwikkeld, zonder duidelijke bepaling der bijzonderheden, aan NOACH werd vertegenwoordigd, volgens de Goddelijke gewoonte, om in de ontdekkingen van dit Zijn plan, zoowel als in de uitvoering daarvan, van den eenen leeftijd tot den anderen trapsgewijze voort te gaan, waardoor de voorzeggingen van dien eersten tijd zoo kort, zoo ineengedrongen en zoo onontwikkeld zijn: — doch wij, die in een verder gevorderden leeftijd leven, waarin het plan van God aanmerkelijk is ontwikkeld, wij zijn in staat gesteld, om uit de reeds voorgevallene gebeurtenissen den zakelijken zin dezer voorzegging, zoo verre de Geest, door wien NOACH sprak, denzelven bedoelde, uit de korte letter der woorden te ontwikkelen, en daaruit met meerder klaarheid op te maken, in hetgeen reeds daarvan vervuld is, en hetgeen nog verder in de toekomst te verwachten is; en zelfs met betrekking tot het laatste zijn er nog bijzonderheden, welke wij uit deze voorzegging hebben afgeleid, waarvoor wij echter uit hoofde van de korthed en het ineengedrongene der woorden, geene volkomene zekerheid hebben zouden, welke wij ook voor niet meer dan waarschijnlijk gissingen zouden mogen houden, ware het niet, dat men ook die bijzonderheden uit volgende meer ontwikkelde voorzeggingen op eene meer klare en zekere wijze leerde kennen; hetwelk dan ook de reden is, dat wij die bijzonderheden, als schijnende toch bij een opmerkzaam nadenken, in deze voorzegging opgesloten te liggen of uit dezelve voort te vloeijen, en wordende nader door volgende voorzeggingen ontwikkeld en bevestigd, ook hier reeds dadelijk hebben opgegeven.

Deze zelfde aanmerking is ook op sommige der volgende voorzeggingen uit de vroegste tijden grootendeels toepasselijk.

Lezen wij het eerste boek van MOZES al verder door, dan valt ons oog op de voorzeggende beloften van God zelven, op onderscheidene tijden gedaan aan ABRAHAM en zijnen zoon IZAÄK en kleinzoon JAKOB. — De hoofdinhoud is in vele dezelfde; ik zal daarom slechts in eens alle de plaatsen opgeven, waar dezelve gevonden worden: ze zijn de volgende: Gen. XII: 1—3,7; XIII:14—17; XV:1,4,5,7,13—21; XVII geheel; XXII:16—18; XXVI:2—5,24; XXVIII:13—15; XXXV:10—12; en XLVI:3,4, waarbij wij ook nog den zegen van IZAÄK over zijnen zoon JACOB voegen kunnen, XXVII:27—29. (Ik verzoek den lezer alle deze plaatsen op te slaan en naauwkeurig na te lezen).

De hoofdzaak van alle deze beloften en voorzeggingen, zal men bevinden hierop neder te komen:

Vooreerst: God zou ABRAHAM en zijnen zede of nageslacht tot een God zijn, en zij zouden Zijn volk zijn.

Ten tweede: dit zaad van ABRAHAM, en zoo ook van IZAÄK en JAKOB, zou ontelbaar zijn, als de sterren in menigte, ja als het zand der zee.

Ten derde: ABRAHAM zou een vader niet van één, maar van menigte der volken worden; vele volken en koningen zouden uit hem voortkomen.

Ten vierde: God zou ABRAHAM en zijnen zede het land Canaän, en wel van de grenzen van Egypte af tot aan den Eufraat geven tot een eeuwige bezitting, hetwelk zij daarom erfelijk bezitten zouden.

Ten vijfde: In ABRAHAMS zaad zouden alle volken en geslachten der aarde gezegend worden.

Ten zesde: dit zaad van ABRAHAM zou de poorten zijner vijanden erfelijk bezitten, dat is dezelve te onder brengen en regeren; waarom dan ook volken hetzelfde dienen en nadien zich voor hetzelfde nederbuigen zouden.

Om nu alle deze voorzeggende beloften wel te verstaan, komt het er veel op aan, wat wij te verstaan hebben door HET ZAAD, of nageslacht van ABRAHAM. De gedachten van vele uitleggers zijn omtrent de naauwkeurige bepaling hier van zeer wankelende, alzoo zij in de eene belofte door dit woord *zijn natuurlijk zaad* (de Joden), in de andere *zijn geestelijk zaad* (de geloovigen uit alle volken), en wederom elders *den Messias* er door verstaan; hierdoor missen dan ook hunne verklaringen dien overtuigenden grond van zekerheid, welken een ieder, wien het om zekere kennis van den ontwijfelbaar waren zin van Gods Woord te doen is, natuurlijk verlangen moet.

Evenwel aan den anderen kant kan men toch niet ontkennen, dat in de onderscheidene beloften van God aan ABRAHAM een en andere dingen voorkomen, welke deze drieërlei beteekenissen van dit woord schijnen te wettigen; althans wat *het natuurlijk zaad* van ABRAHAM, zijne natuurlijke afstammelingen, de Joden, aanbelangt, dat deze door deze uitdrukking veelal verstaan worden, is bij het eerste inzicht der meeste plaatsen zonneklaar, en wordt door allen erkend: en wat zijn *geestelijk*, of zoo als ik liever zeggen zoude, zijn *aangenomen zaad*, zijne aangename kinderen uit andere volken, betreft, dat deze, althans in eene of andere belofte, mede schijnen te zijn ingesloten, blijkt zeer klaar uit Gen. XVII: 4—7; want daar wordt aan ABRAHAM beloofd, dat menigte van volken van hem zouden

voortkomen, en hij wordt uit dien hoofde *een vader van menigte der volken* genoemd, ja zelfs om die reden zijn naam ABRAM in ABRAHAM, *vader der menigte*, veranderd, zoodat wij er niet van tusschen kunnen, om deze volken mede tot zijn *zaad* of nakomelingschap, waarvan hij vader was, te rekenen; maar bijzonder, daar aanstonds, nadat God die naamsverandering aan ABRAHAM had bekend gemaakt, en die belofte had gedaan, dat hij een vader van vele volken zijn zoude, de belofte dus voortgaat: *en Ik zal Mijn verbond oprigten tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uwen zaden na u*; zoo rekent daardoor God zelf die volken, waarvan ABRAHAM een vader worden zou, duidelijk mede tot dit *zaad*: en eindelijk, wat den grootsten van ABRAHAMS nakomelingen, *den Messias*, betreft, dat ook deze, bijzonder in sommige beloften, door dit *zaad* van ABRAHAM verstaan worde, blijkt zeer duidelijk uit de belofte, dat *in dat zaad van ABRAHAM alle volken en geslachten der aarde zouden gezegend worden*; want dit wijst ons op zulk *een zaad* of nakomelingschap, of Nakomeling van ABRAHAM, die, om eene oorzaak van zegen te kunnen zijn, schoon van ABRAHAM afkomstig, echter meer dan zijne overige nakomelingen, ja meer dan ABRAHAM zelf was.

Doch ik waag het, eenen anderen weg ter verklaring in te slaan, en deze uitdrukking ABRAHAMS *zaad* of *nakomelingschap*, bestendig in zulk eenen veelbevattenden zin te verstaan, dat daarin overal en in alle de beloften waar dezelve voorkomt, alle drie de opgegevene beteekenissen van ABRAHAMS *natuurlijk*, van zijn *aangenomen zaad*, alsmede van den grootsten zijner nakomelingen, *den Messias*, tevens liggen opgesloten, zóó echter, dat op de eene plaats meer de eene, op de andere wederom eene andere dezer beteekenissen het meeste doorstraalt. Hierdoor wordt aan de eene zijde voldaan aan de zoo even vermelde noodzakelijkheid, om ten minste op sommige plaatsen bij deze uitdrukking niet alleen aan ABRAHAMS natuurlijke afstammelingen, maar ook aan zijne aangenomene kinderen, of wel aan den Messias te denken; en tevens wordt daardoor dat onzekere, wankelende en willekeurig schijnende weggenomen, hetwelk niet missen kan, zich aan ons op te doen, wanneer wij hetzelfde woord in dezelfde of soortgelijke beloften, aan denzelfden man gedaan, dan eens in deze, dan wederom in eene andere beteekenis, met uitsluiting van de overige beteekenissen, opvatten; en onze gang in het verklaren dezer beloften, aan ABRAHAM gedaan, wordt daardoor vaster en met eene goede en gegronde uitlegkunde overeenkomstig; de beloften worden tegelijk van eenen meer bevattenden inhoud. En dat deze verklaring van die uitdrukking met den bijzonderen inhoud der onderscheidene beloften zeer wel strooke, zal straks bij de nadere ontwikkeling van hetgeen in dezelve ligt opgesloten, van zelf blijken.

Maar om dit denkbeeld nog nader en duidelijker op te helderen, zal het goed zijn, wanneer wij nog kortelijk *eerst* de naauwe verwantschap toonen, welke tusschen die drie onderscheidene beteekenissen der gemelde uitdrukking plaats heeft, en *dan* tevens doen zien, hoe alle drie deze beteekenissen in eene derzelve als in een middenpunt vereenigd zijn.

Wat dan *vooreerst* de naauwe verwantschap tusschen die drie onderscheidene beteekenissen der gemelde uitdrukking aanbelangt, dezelve is grooter dan men oppervlakkig meent. Laat ons, om dit te toonen, de eerste, natuurlijkste beteekenis

ten grondslag leggen, namelijk die van ABRAHAMS *natuurlijke nakomelingen*; van dezen is de overgang tot *den Messias* (de tweede beteekenis dezer uitdrukking) zeer ligt, alzoo deze naar het vleesch mede een der *natuurlijke nakomelingen* van ABRAHAM is, en wel de grootste derzelve; en tusschen deze en ABRAHAMS *aangenomene kinderen* uit andere volken, (volgens de derde beteekenis) is wederom het verband zeer naauw, alzoo de overige volken alleen door de vereeniging met *den Messias*, den grootsten van ABRAHAMS *natuurlijke nakomelingen*, tot zijne kinderen worden aangenomen.

Maar zoo blijkt het ons ook *ten tweede*, hoe alle deze beteekenissen in eene derzelve als in een middenpunt te zamen vereenigd en op het naauwst verbonden zijn; het is namelijk de *Messias*, de grootste van ABRAHAMS *natuurlijke nakomelingen*, door en in vereeniging met wien ook de overige volken tot kinderen van ABRAHAM worden aangenomen, en wel zoo, dat ze, schoon geene Joden wordende, schoon onderscheidene en op zich zelve bestaande volken blijvende, echter als leden van hetzelfde nageslacht van ABRAHAM, als een en hetzelfde zaad, als eene eenige nakomelingschap, in den *Messias* vereenigd, beschouwd worden, daar zij anders, zonder dit middenpunt van vereeniging, als vele zaden of nakomelingschappen, althans als een zaad van zijn *natuurlijk zaad* onderscheiden, zouden moeten aangemerkt worden (⁵): en zoo wordt dan hierdoor tevens het

⁵ Tot opheldering van hetgeen ik hier zeg, leze en overdenke men naauwkeurig PAULUS woorden Gal. III: 16. *Nu zoo zijn de beloftenissen*, enz. PAULUS zoekt daar ook juist de reden, waarom in alle die beloftenissen aan ABRAHAM en zijnen zaden, welke toch klaarblijkelijk op vele volken betrekking hadden, altijd echter slechts van één zaad of nakomelingschap gesproken werd, daarin, omdat deze velen in CHRISTUS als het middenpunt tot één zaad verbonden waren. De Apostel ontkent niet, zoo als men meestal denkt, dat *de beloftenissen* (let wel op het meervoudig getal, niet *belofenis*, maar *beloftenissen*, en dus alle de beloftenissen ooit aan ABRAHAM en zijn zaad gedaan) *tot ABRAHAM en zijn zaad gesproken*, inderdaad op vele nakomelingen, ja op vele volken betrekking hadden, zoo toch zou hij den klaren zin dier beloftenissen ronduit hebben tegengesproken; maar hij wil alleen zeggen, dat, schoon ze zelfs op vele volken, die dus natuurlijkerwijze als zoovele onderscheidene zaden of nakomelingschappen konden worden aangemerkt, betrekking hadden, echter deze allen niet als vele zaden, maar als één enkel zaad daarin werden voorgesteld, dewijl zij allen in één hoofdzaad verbonden waren, namelijk CHRISTUS of den *Messias*, welke dus als de steun van het verbond van God met ABRAHAM moest worden aangemerkt, en in betrekking tot wien van vele volken als van een eenig zaad kon gesproken worden. Dit dunkt mij is de klare meening dezer woorden van PAULUS. De uitleggers hebben dezelve zeer misvormd, wanneer zij ze zoo verklaarden, alsof de Apostel uit het enkelvoudig woord *zaad* wilde bewijzen, dat in die beloftenissen geen ander zaad dan slechts één enkele nakomeling, namelijk *de CHRISTUS*, bedoeld werd; want *vooreerst* dit strijdt, gelijk ik reeds met een woord heb aangemerkt, tegen den klaren zin dier beloftenissen, terwijl PAULUS hier niet die eene belofenis: *in uw zaad zullen alle de geslachten der aarde gezegend worden*, Gen. XXII: 18, maar alle de beloftenissen, ook die, b.v. van *het bezit van Canaän*, bedoelt, want hij spreekt in het meervoud. En buiten dat, zoo de redenering, welke PAULUS hier volgens de meening dier uitleggers maakt, van die eene belofte doorging, zou ze ook omtrent alle beloften aan ABRAHAM en zijn zaad gelden, dewijl overal het enkelvoudig woord *zaad* voorkomt, en het toch bij het eerste inzien dezer beloften, zeker is, dat dezelve niet op eenen, maar op vele nakomelingen betrekking hebben. *Ten tweede*: de redenering, die men PAULUS laat maken, is geheel krachteloos en onwaar; men vat het namelijk dus op, alsof hij zeggen wilde: zoo God meer personen door dit *zaad* had verstaan, zou Hij in het meervoud *zaden* gezegd hebben, maar nu slechts het enkelvoudig: *zaad* gebruikende, kan Hij slechts één persoon en dus alleen den CHRISTUS bedoelen. Doch het is immers bekend, dat het Hebreuwsch woord door *zaad* vertaald, zoowel als het Grieksch, door PAULUS gebruikt, schoon enkelvoudig, en somtijds van een enkel persoon gebruikt wordende, echter niet noodzakelijk altijd van een' enkelen persoon verstaan moet worden, maar veeleer, even als ons Nederduitsch woord *nakomelingschap*, een van die woorden is, welke in het enkelvoudig getal eene veelheid van zaken of personen insluiten, (*nomina collectiva*), en dus allermeeft van *eene menigte van nakomelingen* gebruikt wordt. Mijne opgegevene opheldering van deze

oogpunt nader bepaald, waaruit wij in alle deze beloften de uitdrukking, ABRAHAMS *zaad of nakomelingschap*, moeten vertegenwoordigen: namelijk, wij moeten ze ons voorstellen niet uit het bekrompen oogpunt der Joden, die hun uitzigt niet verder dan hetgeen zij voor oogen zagen, uitstrekten, en daarom alles alleen op zich zelve toepasselijk maakten; maar wij moeten ze ons voorstellen uit het verheven gezigtspunt der door Gods Geest verlichte mannen, ook van Abraham zelve, die het geheele plan van God overzagen, de vereeniging van vele volken met de natuurlijke afstammelingen van Abraham, tot één enkel zaad of nakomelingschap, in den grootsten zijner natuurlijke nakomelingen, den Messias, zich duidelijk vertegenwoordigden, waardoor dan van zelf deze uitdrukking dien veelbevattenden zin verkrijgt, dat daarin, in alle de beloften, niet alleen Abrahams natuurlijk, maar ook zijn aangenomen zaad, als tot één zaad verbonden, en de Messias als de grond en het middenpunt van die vereeniging, tevens begrepen zijn; echter zóó, gelijk ik reeds te voren aanmerkte, dat op de eene plaats meer de eene, op de andere wederom eene andere dezer beteekenissen het meeste doorstraalt (⁶).

plaats maakt integendeel de meening van den Apostel klaar. Zie hier dezelve nog nader in verband voorgesteld: PAULUS had namelijk vs. 14 gezegd, dat *de zegening ABRAHAMS tot de Heidenen komen moest in CHRISTUS JEZUS*. Om dit nu te bewijzen, merkt hij eerst aan vs. 15, *dat zelfs een menschelijk verbond niet kon vernietigd, noch veranderd worden* en vervolgens vs. 16, *dat de beloftenissen tot ABRAHAM en zijn zaad gesproken waren*, onder welk zaad ook de volken, die aan ABRAHAM tot kinderen gegeven waren en dus ook de Heidenen begrepen waren. Doch om de bedenking voor te komen, welke men veelligt uit het enkelvoudig woord *zaad* zou kunnen maken, dat dit slechts op één zaad of nakomelingschap van ABRAHAM, namelijk op zijn natuurlijk zaad, de Joden zag, dewijl anders van *zaden* in het meervoud moest zijn gesproken, voegt hij er vs. 16b de reden bij, waarom niet van *zaden* als van velen, maar van *zaad* als een enkel zaad gesproken was, en hoe men dit had op te vatten; namelijk, daar werd bijzonder gezien op den CHRISTUS of Messias, in welken alle ABRAHAMS kinderen tot één zaad verbonden waren (volgens zijne gewone korte en ineengedrongene schrijfwijze, stelt Paulus dit slechts met een enkel woord voor): Hij zegt niet den zaden als van velen, maar als van één, en uw zaad, welke is Christus. Hij wil zeggen: God zegt niet, schoon er vele volken in begrepen waren, in het meervoud, den zaden als van vele, maar gebruikt het enkelvoud, als van één enkel zaad, dewijl alle deze volken tot één zaad verbonden waren; en God had in alle deze beloftenissen op één hoofdzaad, waarin alle verbonden waren, voornamelijk het oog, en daarom spreekt hij ook slechts als van één zaad, welke is Christus. En hierop gaat de Apostel dan verder voort vs. 17, om te toonen, dat dit verbond, hetwelk God met Abraham en zijn zaad, en alle volken daartoe behoorende, gemaakt had, en op Christus, als den grond en het middenpunt van alles, had gevestigd, door de Wet, die eerst vierhonderd en dertig jaren naderhand gekomen was, niet krachteloos gemaakt werd.

⁶ Ik gevoel wel, dat men tegen deze mijne verklaring van den veelbevattenden zin dezer uitdrukking Abrahams zaad, als in alle beloften en op alle plaatsen, waar zij voorkomt, bestendig die drie onderscheidene beteekenissen insluitende, die gewigtige bedenking zou kunnen maken, dat dan ook Abrahams aangenomen, zoowel als zijne natuurlijke kinderen zouden moeten besneden worden, dewijl de besnijdenis niet alleen aan Abraham, maar ook aan zijn zaad bevolen wordt, en wel tot een eeuwig verbond, Gen. XVII: 10—14, hetgeen zoo veel te meer klemmt, daar dit bevel juist voorkomt daar ter plaatse, waar God tevens aan Abraham beloofde, dat hij een vader van vele volken zijn zou, en dat Hij zoo zijn verbond met hem en zijn zaad na hem zou oprigten (zie aldaar vs. 4—7), waaruit wij boven besloten hebben, dat God daar die volken, waarvan Abraham een vader zijn zou, uitdrukkelijk tot zijn zaad rekent; terwijl toch de besnijdenis onder het Nieuwe Verbond voor de aangenomene kinderen van Abraham uit andere volken, niet alleen is afgeschafte, maar zelfs aan hen, onder verbeurte van den door Christus aangebragten zegen, is verboden, waaruit men schijnt te moeten besluiten, dat op de aangehaalde plaats, door Abrahams zaad, alleen zijne natuurlijke nakomelingen, de Joden, bedoeld worden. — Dan, om die bedenking duidelijk op te lossen, zou ik mij in een leerstellig onderzoek moeten begeben, hetwelk aan mijn oogmerk vreemd is: ik geef dus alleen een wenk ter oplossing; vooreerst, Abrahams aangenomene kinderen in het Christendom worden als besneden in de besnijdenis van Christus, hun Hoofd, zelve aangemerkt, volgens Paulus eigene verklaring, Col. II: 11 : In welken gij ook besneden zijt — in de besnijdenis van Christus (gelijk er eigenlijk in het Grieksch staat): — ten tweede, het

Wanneer wij dit dan ten grondslag leggen, zoo zullen wij nu des te beter *den zakelijken* inhoud van de onderscheidene beloften aan ABRAHAM en zijn zaad gedaan, welke wij hiervoren kortelijk hebben opgegeven, kunnen verstaan: wij moeten nu namelijk bestendig bij ieder derzelve ons die drieërlei soort van nakomelingen van ABRAHAM in de gedachten brengen, en met betrekking tot ieder derzelve in het bijzonder, elk der gedane beloften beschouwen.

Welaan, laat ons dan nu op zulk eene wijze de zes boven opgegeve hoofdzaken van de beloften Gods aan Abraham en zijn zaad gedaan, nog een weinig nader nagaan, en wij zullen er den volkomen inhoud duidelijker van begrijpen.

Vooreerst: God zou Abraham en zijnen zede tot een God zijn, en zij zouden Zijn volk zijn. Deze eerste belofte is, met betrekking tot alle drie de onderscheidene soorten van nakomelingen van Abraham, klaar uit de vervulling. Laat ons zien hoe zij aanvankelijk is vervuld geworden, en wij zullen er de beteekenis van bevatten. Met betrekking tot Abrahams allereerste natuurlijke afstammelingen, de Joden, is ze vervuld geworden, toen God hen bijzonder tot Zijn volk aannam en zich door velerlei bewijzen betoonde hun God, Vader, Vriend, Verlosser en Beschermers te wezen. Met betrekking tot Abrahams grooten Nakomeling, den Christus, is zij vervuld geworden, toen Hij bijzonder na zijne voleindigde voldoening aan Gods regterhand verheven, en ook naar Zijne menschelijke natuur die heerlijkheid deelachtig werd, welke Hij naar Zijne Goddelijke, als de Zoon des Vaders, reeds had eer de wereld was. En met betrekking tot die menigte van volken, die door de vereeniging met den Christus, tot Abrahams kinderen worden aangenomen, wordt ze nog dagelijks vervuld; dewijl God hun in het Evangelie niet alleen Zijne vaderlijke liefde toezegt, maar hen ook zegent met alle geestelijke zegeningen; en zij zal nog langs zoo meer vervuld worden, naarmate er, van tijd tot tijd nog al meer van deze

is zeer opmerkelijk, dat er uitdrukkelijke voorzeggingen gevonden worden, welke ons in het vervolg zullen voorkomen, waarin de besnijdenis van het geheele zaad van Abraham in het laatste der dagen schijnt voorondersteld te worden. Jez. LII: 1 wordt verzekerd, dat ten dien tijde geen onbesnedene noch onreine meer in Jeruzalem komen zal; en Ezech. XLIV: 9, dat geen vreemde, onbesnedene in Gods heiligdom zal ingaan. En opdat men niet denke, dat dit op eene geestelijke wijze zou moeten verstaan worden van eene onbesnedenheid van hart, wordt dit uitdrukkelijk op de laatste plaats onderscheiden opgegeven: geen onbesnedene van hart noch onbesnedene van vleesch; en evenwel weten wij toch uit veelvuldige voorzeggingen zeker, dat Jeruzalem en de Tempel ook voor Abrahams aangenomene kinderen uit de Heidenen zal openstaan, en dat Gods huis een bedehuis zijn zal voor alle volken (zie Jez. LVI: 7) (*).

(*). Ik schreef de bovenstaande aantekening, gelijk ook die geheele verklaring van de beloften Gods aan Abraham, waartoe dezelve behoort, reeds vóór bijna veertig jaren, en bleef ook al dien tijd bij dezelve volharden, schoon ik misschien in de volledige opvatting daarvan, vooral omtrent den grond derzelve, alleen stond. Het verheugde mij derhalve, uit de onlangs uitgegeven *Verhandeling* van den Eerw. H. P. SCHOLTE, over den *Heiligen Doop*, te zien, dat zijn Eerw., schoon onbekend met mijne opvatting, door eigen nadenken die beloften Gods aan Abraham, uit hetzelfde oogpunt, vooral ook ten aanzien van het bezit van Canaän, en het bevel der besnijdenis, beschouwde: ja ten aanzien van het laatste, helderde zijn geschrift mijne inzichten nog meer op, en verklaarde mij nader, hoe, schoon de letterlijke Joodsche besnijdenis onder het Nieuwe Verbond is opgeheven, echter de geloovigen de besnijdenis in het vleesch in de besnijdenis van Christus deelachtig zijn, en daarvan in den doop het teeken in het vleesch bezitten, en hoe zóó ook die voorzegging te verstaan is, dat geen onbesnedene van vleesch, noch onbesnedene van hart in Gods heiligdom zal ingaan.

volken tot Christus zullen worden toegebracht, en aan Abraham tot kinderen gegeven.

Ten tweede: dit zaad van Abraham, en zoo ook van Izaäk en Jacob, zou ontelbaar zijn als de sterren in menigte, ja als het zand der zee. Hiermede werd zeker aan Abraham in de eerste plaats toegezegd de groote aanwas en vermeerdering van zijne eerste natuurlijke afstammelingen, de Joden; maar ook ten tweede, de verbazende aanwas dergenen, die tot zijne kinderen zouden worden aangenomen: eensdeels door de gedurige nieuwe bijvoeging van meerdere volken en menschen tot dit getal; anderdeels door de gezegende natuurlijke vermenigvuldiging dier volken, die reeds tot zijne kinderen zouden aangenomen zijn, gepaard met de mededeeling van hetzelfde voorregt, om kinderen van Abraham te wezen op hunne kinderen; en eindelijk ten derde, de verbazende vruchtbaarheid van Christus zelve, om het zoo eens uit te drukken, waardoor Hij eene ontelbare menigte van volken en menschen voor zich gewinnen en alzoo tot kinderen van Abraham maken zou.

Ten derde: Abraham zou een vader niet van één, maar van menigte der volken worden; vele volken en koningen zouden uit hem voortkomen. Ik heb hiervoor reeds met betrekking tot deze belofte voorondersteld, dat door deze volken, van welke Abraham een vader worden zou, geene volken verstaan worden, die natuurlijkerwijze uit Abraham zouden voortkomen, maar andere, die tot zijn natuurlijk nageslacht niet behoorden, en op deze vooronderstelling steunde grootendeels datgene, hetwelk ik boven omtrent de zamenvoeging van Abrahams natuurlijke en aangenomene kinderen heb beredeneerd. Doch de waarheid van deze vooronderstelling wil ik hier opzettelijk bewijzen, en alzoo tevens die belofte nader verklaren. Zooveel is vooreerst bij het eerste inzien klaar, dat in deze belofte gesproken wordt van volken in het meervoudig getal, en dus nog van andere volken, onderscheiden van dat volk, dat uit Abraham en Izaäk door Jakob is voortgekomen, namelijk het Joodsche volk; doch men zou welligt in den eersten opslag kunnen denken, dat hier die volken bedoeld worden, welke uit Abrahams zoon Ismaël, of uit zijne kinderen, bij Ketura verwekt, zouden voortkomen; maar in de tweede plaats, dat ook deze niet bedoeld worden, blijkt aanstonds hieruit, dewijl God met geene andere van de vleeschelijke of natuurlijke afstammelingen van Abraham als zoodanige Zijn verbond gemaakt heeft, als met die uit Izaäk zouden voortkomen, namelijk de Joden: deze alleen werden uit alle de natuurlijke nakomelingen van Abraham, als zoodanige voor het hier bedoelde zaad gerekend (⁷), volgens Gen. XVII: 20, 21; XXI: 12; XXV: 5, 6, gelijk ook het vervolg der geschiedenis aanwijst, dewijl het verbond alleen met Izaäk wordt voortgezet. Nu is het echter uit het boven reeds aangehaalde klaar, dat God met die volken, van welke Abraham met zoo veel nadruk de vader genoemd wordt, Zijn verbond zoude oprigten, en deze ook dadelijk tot het bedoelde zaad van Abraham gerekend worden; dewijl aanstonds na die

⁷ Zij of hunne nakomelingen konden, wel is waar, even zoo goed als andere, niet van Abraham afstammende volken door aanneming zijne kinderen worden, en in zooverre tot zijn zaad worden toegebracht: — doch uit kracht van natuurlijke afkomst, werden alleen de Joden voor het bedoelde zaad van Abraham gerekend; dit voorregt was voor de overige volken, die ook van Abraham afstamden, niet geschikt. Om mijne meening hieromtrent wel te doen vatten, voeg ik hierboven de bepaling als zoodanigen, dat is, als natuurlijke afstammelingen van Abraham beschouwd, er bij.

belofte, Gen. XVII: 4—6, dat Abraham een vader van vele volken worden zou, die belofte zoo nadrukkelijk in zulk een naauw verband met het vorige vs. 7 volgt: en Ik zal Mijn verbond oprigten tusschen Mij en tusschen u en tusschen uw zaad na u. — Derhalve kunnen het die volken, die uit de overige zonen van Abraham zouden voortkomen, als zoodanige niet zijn, alzoo God deze, als natuurlijke afstammelingen van Abraham beschouwd, niet tot het bedoelde zaad van Abraham gerekend, en ook in die betrekking Zijn verbond met hen niet opgerigt heeft. — Maar om dezelfde reden kunnen het ook die volken niet zijn, die uit Ezau, Abrahams kleinzoon, zouden afstammen, dewijl God alleen met Jakob, Ezau's broeder, in de betrekking van eenen natuurlijke afstameling van Abraham, Zijn verbond zou oprigten, volgens Gen. XXVII: 22 en vervolg. — Ja, zoo moeten wij tot dit besluit komen, dat de volken, hier bedoeld, geene vleeschelijke of natuurlijke nakomelingen van Abraham, ten minste niet als zoodanigen gerekend, zijn kunnen; want, behalve zijne natuurlijke nakomelingen uit zijn zoon Izaäk en kleinzoon Jakob, zijn er geene andere, uit kracht van hunne natuurlijke afkomst van Abraham, tot het hier bedoelde zaad gerekend, en van deze is echter die menigte van volken, van welke Abraham mede een vader zijn zou, klaarblijkelijk onderscheiden.— Maar daaruit leeren wij dan ook den zin van deze belofte nader verstaan: namelijk, indien deze volken niet door natuurlijke afkomst Abrahams kinderen zijn zouden, zoo blijft er slechts nog een weg over; zij zouden het dan worden door aanneming, en zoo in het grootte huisgezin van Abraham worden ingelijfd en met zijne natuurlijke afstammelingen gelijk gesteld, en dit wederom op zulk eene wijze, gelijk wij boven ook reeds met een woord aanmerkten, dat zij zich eigenlijk niet aan de Joodsche wetten onderwerpen en zelve Joden worden, maar ook na hunne inlijving in Abrahams huisgezin, bijzondere, op zich zelve bestaande volken blijven zouden; want Abraham zou zelf door hunne aanneming tot volken gesteld worden, en koningen zouden uit hem voortkomen, Gen. XVII: 6, en dus zouden zij ook na hunne aanneming bijzondere volken blijven en onder hunne koningen leven. — Hoe dit dan door de vereeniging met den grootsten van Abrahams natuurlijke nakomelingen, den Messias, geschieden zoude, hebben wij mede boven reeds te kennen gegeven, en behoeven wij, als zijnde nu reeds van achteren uit de geschiedenis des Nieuwen Verbonds ten vollen zeker, niet nader te bewijzen. — Alleen wil ik nog eene bedenking wegnemen, namelijk deze: «indien deze volken alleen door aanneming Abrahams kinderen zijn zouden, hoe kunnen zij, benevens derzelve koningen dan gezegd worden uit Abraham en Sara te zullen voortkomen, zoo als geschiedt Gen. XVII: 6 en 16?» Doch dit kan zeer wel geschieden; want deze volken, eens tot Abrahams kinderen zijnde aangenomen en vervolgens vermeerderende, zoo moesten zij immers in vervolg van tijd, benevens de bijzondere personen, daaruit geboren, gerekend worden van Abraham en Sara dadelijk af te stammen, die op den hoofdstam eenmaal eene geheel vaderlijke en moederlijke betrekking gekregen hadden.

Zoo hebben wij ook deze belofte genoegzaam toegelicht, en ik voeg er nu alleen nog bij, dat, zoo de vervulling van die belofte eenmaal aan Abraham tot volle blijdschap zal verstrekken, het dan zeker te verwachten is, dat eenmaal de tijd zal komen, op welke geheele volken met derzelve koningen aan het hoofd, het eene eere zullen rekenen, van Abrahams kinderen te wezen en God tot hunnen God te

hebben, een tijd derhalve, wanneer de ware Godsdienst op aarde algemeen en heerlijk bloeijen zal.

Ten vierde: God zou Abraham en zijnen zade het land Canaän, en wel van de grenzen van Egypte af tot aan den Eufraat, geven tot eene eeuwige bezittinge, hetwelk zij daarom erfelijk bezitten zouden. Allereerst denken wij hier weder aan Abrahams eerste natuurlijke afstammelingen, het Joodsche volk; op dezen toch wordt deze belofte door eene bijgevoegde tijdsbepaling, wanneer het land Canaän tot eene erfelijke bezitting aan Abraham en zijn zaad het allereerst zou geschonken worden, het allereerst toegepast, Gen. XV: 13 —16; en zoo vinden wij daarvan reeds de vervulling in de geschiedenis des Ouden Testaments, bijzonder in het boek Jozua en de geschiedenis van Salomo.

Maar strekken wij hier onze gedachten verder uit tot dien bijzonderen Nakomeling, die de grootste en voornaamste van Abrahams natuurlijke afstammelingen is, ook aan dezen wordt dan hier het land Canaän tot eene erfbezitting toegezegd, hetwelk zeker niet anders kan verstaan worden, dan dat dit land eens zijn voornaam rijksg gebied, de bijzondere plaats van zijne woning, en de zetel zijner heerschappij over de volken zou uitmaken: en slaan wij dan ook voorts het oog op die gansche menigte van volken, die eenmaal tot Abrahams kinderen moesten worden aangenomen en dan met zijne eerste natuurlijke kinderen één zaad of nakomelingschap, in Abrahams grootsten Nakomeling vereenigd, zouden uitmaken, ook voor deze allen moet het land Canaän eens eene bezitting worden. — Dit kan men zeker niet zóó verstaan, dat deze allen op den duur dit land zouden bewonen; maar dat zij allen daarop als de woonplaats huns Konings een gemeen regt zouden hebben, zeker ook met dat gevolg, dat de bestendige inwoners van dit land niet meer in één volk zouden bestaan, maar uit alle volken gekozen worden, terwijl ook daar de zetel van de gemeene Godsdienst en van de bijzondere openbaring van des Heeren heerlijkheid voor alle Abrahams kinderen zijn zoude, tot welke zij dan allen den vrijen toegang hebben zouden, om dit land van tijd tot tijd te bezoeken en daar voor eenigen tijd hun verblijf te houden.

Doch niet alleen wordt dit land aan Abraham en zijn zaad tot eene bezitting, maar ook tot eene erfelijke, ja tot eene eeuwige bezitting toegezegd. Wanneer wij hierop het oog vestigen en tevens letten op de uitgestrektheid dezer belofte en derzelve betrekking tot het gansche zaad van Abraham, zoo als wij dezelve zoo even hebben verklaard, dan is hieruit klaar te zien, dat dezelve in lang nog niet vervuld is in de reeds plaats gehad hebbende bezitneming van dit land door Abrahams eerste natuurlijke afstammelingen onder de dagen des Ouden Testaments, maar dat uit kracht van die belofte, dit land, hetwelk thans eene prooi is van volken, welke tot het bedoelde zaad van Abraham niet behooren, nog eens wederom tot een zetel van Gods heerlijke woning moet worden ingewijd, en aan de kinderen van Abraham tot eene erfelijke en eeuwige bezitting moet worden terug gegeven.

Dat dan ook de Joden, als zijnde Abrahams natuurlijke kinderen, en mede behorende tot dat geheele zaad, waaraan de beloften zijn gedaan, in dit, door hun eertijds bezeten land, mede zullen worden teruggevoerd, volgt hieruit van zelf; doch het is tevens klaar, dat zij het dan niet wederom alleen, zoo als onder de dagen

des Ouden Testaments (toen nog geene andere volken tot kinderen van Abraham waren aangenomen) plaats had, met uitsluiting van dezen, bezitten zullen; maar dat dan alle de kinderen van Abraham, zoowel aangenomene, als natuurlijke, onder het opperbestuur van Abrahams grootsten Nakomeling, erfbezitters van Canaän zijn zullen; waarin dan tevens de voorzegging van Noach, dat Jafeth wonen zal in Sems tenten, ten volle zal vervuld worden. Of echter nog, eer dat deze belofte hare volkomene vervulling verkrijgt aan het geheele zaad van Abraham, zijne natuurlijke afstammelingen, het Joodsche volk, dat nog bestendig als een afzonderlijk volk blijft bestaan, ook afzonderlijk in dit hun land zullen worden teruggebracht en nog eenigen tijd aldaar een' bijzonderen Burgerstaat oprigten, om zoo den weg tot de geheele vervulling dier belofte te banen, dat is uit deze voorzegging alleen nog niet met zekerheid op te maken; want om aan dezelve letterlijk te voldoen, zou genoeg zijn, zoo slechts dit land eenmaal wederom door het geheele zaad van Abraham, en dus zoowel door zijn aangenomene als natuurlijke kinderen, nu onder den Messias vereenigd, wierd bezeten. Met dit alles is er echter niets in deze voorzegging, hetwelk met die vooronderstelling strijden zou, ingeval dezelve uit latere voorzeggingen bleek gegrond te zijn.

Voorts moet ik hierbij nog deze aanmerkingen voegen, dat, terwijl dit land niet alleen aan Abrahams zaad, maar ook aan Abraham zelven tot eene erfelijke bezitting wordt toegezegd, en echter Abraham, gedurende zijn leven hier op aarde, geen plek gronds eigendom, behalve de begraafplaats van Sara, in dit land bezeten heeft, maar bestendig als vreemdeling daarin verkeerd heeft, men hieruit met regt besluiten kan, dat deze belofte zich verder dan den tegenwoordigen toestand der wereld uitstrekt, en dat vooral ook na de opstanding, wanneer de aarde zal vernieuwd zijn, dit land de plaats van Gods heerlijke woning zijn zal, en aan den weder opgewekten Abraham en zijne geheele nakomelingschap tot eene bezitting zal geschonken worden, waardoor dan ook de nadruk dier uitdrukking, eeuwige bezitting, ten volle zal vervuld worden.

Ten vijfde: in Abrahams zaad zouden alle volken en geslachten der aarde gezegend worden. Wij hebben boven reeds uit deze belofte besloten, dat hier vooral op zulk eene nakomelingschap, of zulk eenen Nakomeling van Abraham bijzonder gezien wordt, die meer dan alle de overigen, ja meer dan Abraham zelf was. En inderdaad in de eerste plaats heeft deze belofte betrekking op dien grootsten van Abrahams nakomelingen, den Messias, in wien alle de overige kinderen Abrahams tot één eenig zaad zouden vereenigd worden. Deze belofte is veelbevattend van inhoud, doch het is hier niet noodig tot ons bijzonder oogmerk, dezelve breedvoerig te verklaren: het is genoeg hieraan te merken, dat zij eene openlijke bekendmaking bevat van dat geheele voornemen der Goddelijke liefde, welke in het Evangelie nader is geopenbaard en uitgevoerd, om in en door Zijnen mensch geworden Zoon den ganschen rijkdom Zijner genade en ontferming in de verlossing en zaligmaking van het gevallen menschedom te verheerlijken; doch voornamelijk moeten wij hier opmerken, dat, volgens deze aan Abraham gedane belofte, eenmaal alle geslachten en volken der aarde, ieder in hunne mate, onder het opperbestuur van Abrahams grooten Nakomeling, in dezen zegen zullen moeten deelen.

Zoo hebben wij dan dus deze belofte verklaard met betrekking tot derzelver voornaamsten inhoud; doch schoon wij ze zoo vooral op den voornaamsten van Abrahams nakomelingen, den Messias, hebben toegepast, echter zijn daarom de overige nakomelingen van Abraham niet uitgesloten, maar veeleer in de algemeene uitdrukking Abrahams zaad, mede begrepen; want wat vooreerst Abrahams eerste natuurlijke nakomelingen, de Joden aanbelangt, ook in en door dezen zou die zegen over alle volken komen, dewijl het toch Gode behagen zou, om dezelve allereerst tot zijn bijzonder volk aan te nemen, den zegen voor de volken in hun midden toe te bereiden, den Messias uit hen te doen voortkomen, en zoo van hen den zegen over het menschedom te verbreiden, eveneens als daarom ook beloofd werd, dat in Abraham zelven alle volken zouden gezegend worden, Gen. XII: 3 en XVIII: 18; en wat Abrahams aangenomene kinderen aanbelangt, namelijk diegenen uit de volken en geslachten der aarde, die reeds dadelijk door de vereeniging met Abrahams grooten Nakomeling, aan zijn zaad zouden zijn toegevoegd, ook deze zouden, na dus zelve in den Messias gezegend te zijn, weder tot eenen zegen voor anderen gesteld worden, deels door nog al meerder volken en geslachten uit te lokken, om door het geloof in den Messias, Abrahams kinderen te worden, en alzoo den beloofden zegen te genieten, deels door zelfs zulke volken, die van het voorregt, om Abrahams kinderen te worden, zouden verstoken blijven, echter op de eene of andere wijze in meerdere of mindere mate in den geschonken zegen te doen deelen; doch dit laatste zullen wij beter begrijpen, als wij ook de volgende belofte zullen hebben verklaard, namelijk deze:

Ten zesde: dit zaad van Abraham zou de poorten zijner vijanden erfelijk bezitten, dat is, dezelve te onder brengen en regeren, waarom dan ook volken hetzelfde dienen en natiën zich voor hetzelfde nederbuigen zouden. Hoe deze belofte in de eerste plaats reeds aanvankelijk in Abrahams eerste en natuurlijke nakomelingen, de Joden, is vervuld geworden, te weten in den besten tijd van Israëls Burgerstaat, vooral onder David en Salomo, is genoeg uit de geschiedenis des Ouden Testaments te zien; doch tevens is daaruit, gelijk ook uit de gevolgte rampspoeden en tegenwoordige ballingschap des Joodschen volks, te zien, dat in die aanvankelijke vervulling aan de kracht dezer belofte in lang nog niet is voldaan geworden; neen, maar wij verwachten met regt ook uit deze belofte, dat zij, als zijnde Abrahams zaad, nog eens wederom in heerlijkheid zullen worden hersteld en over hunne vijanden en verdrukkers zegepralen, doch dan niet alleen, maar te zamen met die volken, die tot Abrahams kinderen zullen zijn aangenomen, en in vereeniging met Abrahams grooten Nakomeling, den Messias, met zijne natuurlijke kinderen, één eenig huisgezin en nakomelingschap zullen uitmaken: op deze allen, met den Messias aan het hoofd, is die belofte toepasselijk. Deze groote Nakomeling van Abraham, benevens het overig in hem verbonden zaad, zullen eens, volgens deze belofte, de aarde erfelijk bezitten, over hunne vijanden zegepralen, en over dezelve, als koningen, regeren. Doch wij kunnen dan ook uit deze belofte met zekerheid besluiten, (hoe zonderling en vreemd aan onze gewone denkbeelden deze gedachte schijnen moge) dat er behalve die volken, die tot het groote huisgezin van Abraham zullen behooren, nog andere volken en natiën zijn zullen, die eerst tegen Abrahams zaad vijandig, van hetzelfde overwonnen, aan hetzelfde onderworpen, en evenwel daarom toch niet van allen zegen en geluk zullen verstoken blijven, maar hier op aarde, schoon zij in eenen afhankelijken staat zullen

leven, echter eene zekere mate van geluk zullen deelachtig worden, waaruit het dan verstaanbaar wordt, hetgeen wij boven zeiden, hoe in en door Abrahams zaad, in meerder of minder mate, de zegen over alle volken en geslachten, ook over die, welke van het voorregt, om Abrahams kinderen te worden, verstoken blijven, zou worden uitgebreid; want toch die onderwerping en dienstbaarheid aan Abrahams gezegend nageslacht, kan niet anders dan gezegende en heilzame gevolgen ook voor die onderworpenen volken zelve te weeg brengen.

Wij kunnen niet nalaten, ook hier wederom de overeenstemming van deze voorzegging met die van Noach op te merken, uit welke wij zagen, dat een gedeelte van het mensdom, met name de nakomelingen van Cham, bijzonder die van Canaän dien grooten zegen niet zou genieten, als aan een ander gedeelte, de nakomelingen van Sem en Jafeth, was toegezegd, maar in eenen afhankelijk staat en onderworpen aan deze leven zouden, doch dat met dat al die nakomelingen van Cham en Canaän niet voor altoos van allen zegen zouden verstoken blijven, maar juist door deze onderwerping, eenig aandeel in de ware kennis en dienst van God ontvangen.

Zoo hebben wij dan nu, vertrouwd ik, de beloftenissen aan Abraham en zijn zaad gedaan, zoo verre tot ons oogmerk behoort, klaar genoeg opgehelderd, en wij zijn daardoor tevens in staat gesteld, om nader te zien, wat wij, uit hoofde van dezelve, nog in de toekomst te verwachten hebben.

Laat ons dit nog eens kortelijk in één oogpunt verzamelen.

Vooreerst: het aan Abraham beloofde zaad moet nog langs zoo meer vermenigvuldigd worden, zoodat nog vele volken aan hetzelfde zullen moeten worden toegebracht, en toegebracht zijnde, dagelijks vermeerderen, totdat het getal vervuld zal zijn dergenen, van welke hij tot een' vader moet gesteld worden.

Ten tweede: er is nog een tijd te wachten, wanneer alle die volken, die tot kinderen van Abraham zijn aangenomen, ook geheel met zijn geloof zullen vervuld worden, zoodat zij, benevens hunne koningen, het zich eene eere zullen rekenen, den God van Abraham tot hunnen God te hebben; een tijd derhalve, wanneer de ware dienst van God bijzonder bloeijen zal op aarde.

Ten derde: dan zullen ook Abrahams natuurlijke kinderen, de Joden, met zijnen geest vervuld worden, en door erkentenis van zijnen grooten Nakomeling, den Messias, met die volken, die tot zijne kinderen zijn aangenomen, tot één eenig zaad verbonden worden.

Ten vierde: deze zullen dan gezamenlijk het land Canaän tot eene erfelijke bezitting verkrijgen tot in eeuwigheid, wanneer tevens de Messias zich in dit Zijn land, als den zetel Zijner woning en van Zijn rijksbestuur, zal openbaren.

Ten vijfde: dan zullen zij over alle hunne vijanden zegepralen; en die volken, welke zich tegen hen hadden aangekant, zullen zich gewillig aan hen onderwerpen, en dus, schoon wegens hunne vorige wederspanningheid, verstoken van het voorregt,

om in het grootte huisgezin van Abraham als kinderen te worden aangenomen, en altijd in eenen dienstbaren staat verkeerende, echter ieder in hunne mate, deelen in den zegen aan Abrahams nageslacht geschonken.

Eindelijk: eens zullen alle volken en geslachten in Abrahams zaad, bijzonder in zijnen grooten Nakomeling, gezegend worden; dan zal God bijzonder toonen, de God te zijn van Abraham en van alle zijne kinderen: dit zal ook na de opstanding voortduren, ja dan regt een' aanvang nemen, totdat eindelijk God alles zal zijn in allen.

Deze zijn de voornaamste voorzeggingen, welke in het eerste boek van Mozes voorkomen en tot hetgeen nu nog toekomstig is, betrekking hebben. — Voorts treffen wij nog wel eenige voorzeggingen aan, betreffende Ismaël, Ezaü en hun beider nakomelingen, doch dezelve zijn te onbepaald, om er tot ons doel bijzonder bij stil te staan.

En wat den laatsten zegen van Jakob betreft over zijne zonen, dezelve schijnt reeds grootendeels in de dagen des Ouden Testaments vervuld te zijn. Evenwel er komt in denzelfden iets voor, hetwelk mede in betrekking tot ons voorgesteld doel onze overweging vereischt: ik bedoel namelijk, hetgeen Jakob tot zijnen zoon Juda zegt: Gen. XLIX: 10. De scepter zal van Juda niet wijken, noch de Wetgever van tusschen zijne voeten, totdat Silo komt, en denzelfden zullen de volken gehoorzaam zijn.

Ik neem hier als genoegzaam zeker aan, dat door den Silo, niemand anders dan de Messias, als de ware Rustaanbrenger, moet verstaan worden.

Verstaan wij nu deze woorden in den eenvoudigsten zin, in verband met het vorige achtste vers, alwaar Jakob tot zijnen zoon Juda zegt: Juda! gij zijt het, u zullen uwe broeders loven, uwe hand zal zijn op den nek uwer vijanden, voor u zullen zich uws vaders zonen nederbuigen, in welke woorden Jakob klaarlijk de opperheerschappij over geheel Israël aan Juda toezegt, welke opperheerschappij ook weder in het tiende vers door den Wetgever en koninklijken scepter wordt afgebeeld, dan zeker kunnen wij deze voorzegging van Jakob niet anders verstaan, dan dat hij daarmede heeft willen te kennen geven, dat Juda niet op zou houden de opperheerschappij over geheel Israël te voeren, totdat de Silo of de Messias, welke, volgens latere voorzeggingen, ook uit Juda zou voortkomen (hetgeen reeds misschien ook tevens door Jakob in een ver vooruitzicht wordt bedoeld), deze opperheerschappij over gansch Israël, ook over Juda zou aanvaarden, terwijl tevens de volken der wereld zich vrijwillig aan Hem zouden onderwerpen.

Maar zoo zien wij dan tevens, dat de vervulling dezer voorzegging daarin niet dan in eenen flauwen en voorbeeldenden zin kan gezocht worden, dat de stam Juda nog als een bijzondere stam onder deszelfs eigene overheden bestond, en de wetgeving en Godsdienst nog onder zich had bij des Messias eerste komst in het vleesch. Want, om nu niet te spreken van den afhankelijken staat, in welchen ook Juda in deszelfs eigen land verkeerde, zoo is dit klaar: vooreerst, dat toen ter tijd de opvolging der koninklijke waardigheid in het stamhuis van Juda was afgebroken, daar eenigen tijd vóór Christus komst, priesterlijke koningen, uit den stam Levi

oorspronkelijk, regeerden, en ten tijde van Christus geboorte, een vorst, die zelfs niet eens van Joodsche afkomst was, Herodes, een Idumeër; ten tweede, dat juist om die reden, dewijl alleen de stam Juda nog als een bijzondere stam bestond, terwijl de overige stammen over de wereld verstrooid waren, Juda niet kon gerekend worden de opperheerschappij over gansch Israël te bezitten, zoo als hier echter klaar door Jakob bedoeld wordt: ja zelfs hieruit ontstaat eene gewigtige bedenking tegen deze geheele voorzegging van Jakob zelve, dewijl het schijnt, dat juist uit dien hoofde, dat Juda reeds lang voor des Messias komst had opgehouden de opperheerschappij over gansch Israël te hebben, daarom deze voorzegging onvervuld gebleven en dus van grond en waarheid ontbloot is.

Doch deze bedenking wordt opgelost, maar tevens krijgt daardoor de voorzegging eene andere bedoeling, wanneer wij vooreerst aanmerken, dat Jakob met deze woorden geenszins heeft willen te kennen geven, dat er, wegens de zonde zijner nakomelingen, geene tusschentijden, zelfs zeer lange tusschentijden zouden kunnen komen, waarin dit regt, aan Juda gegeven, als scheen opgeschort, ja zelfs zijn geheele nageslacht in een diep verval gebracht werd; ten tweede, wanneer wij de zaak dus begrijpen, dat Jakob vooral op de laatste uitkomst van alles het oog heeft gehad, dat Juda, schoon even als de overige stammen door vele wisselvalligheden vernederd, echter bestendig het regt tot de opperheerschappij zou behouden en ook ten laatste, vóór de volmaakte oprigting van des Messias Koningrijk, wederom in volkomenheid over gansch Israël zou uitoefenen; en wanneer wij dan daarbij aannemen, dat hij vooral op des Messias laatste komst gezien heeft, hetgeen niet alleen zeer wel strookt met het gewone denkbeeld, hetgeen ook de door den profetischen geest verlichte mannen, meestal van des Messias komst gevormd hebben, als denkende daarbij voornamelijk aan Zijne komst in heerlijkheid (⁸); maar waarmede ook die uitdrukking: denzelven zullen de volken gehoorzaam zijn, het best overeenkomt; doch dan moeten wij ook uit deze voorzegging besluiten, dat ook inderdaad nog in het laatste tijdperk der wereld eene wederherstelling des Joodschen volks is te verwachten, waarin Juda de opperheerschappij op nieuw bezitten en een koning uit dezen stam over Israël regeren zal, tot dat eindelijk de Messias Zijn heerlijk Koningrijk op aarde oprigten en alle volken zich onderdanig maken zal.

En zie hier dan door deze voorzegging van Jakob het vooruitzicht, dat wij reeds uit de beloften, aan Abraham en zijn zaad gedaan, van eene nog te verwachten wederherstelling des Joodschen volks eenigermate verkregen hebben, nader bepaald, namelijk in deze bijzonderheid, dat alsdan nog voor eenigen tijd aan het stamhuis van Juda en eenen koning uit hetzelfde, de opperheerschappij over Abrahams natuurlijk nageslacht, waartoe deze stam nog altijd het regt blijft behouden, op nieuw zal worden opgedragen, totdat de Messias die bij Zijne laatste toekomst overneemt en alle volken aan Zijnen scepter onderwerpt.

⁸ Eigenlijk waren zij niet gewoon, zich de komst van den Messias in lijden en die in heerlijkheid afzonderlijk te vertegenwoordigen: zij stelden zich alles meer in eens voor. — In latere voorzeggingen vindt men ook wel beschrijvingen van des Messias lijden; maar de oprigting van Zijn heerlijk Rijk is toch het voorname doel, waarop zij het oog gevestigd hielden; en hoe vroeger men opklimt, hoe minder men afzonderlijke voorstellingen van des Messias lijden vindt, en hoe meer integendeel van des Messias laatste komst in heerlijkheid alleen onderscheidelijk wordt gesproken.

In de drie volgende boeken van Mozes komt niets voor, hetwelk bijzonder tot ons oogmerk betrekking heeft, behalve alleen in Num. XXIII en XXIV de voorzegging van Bileam; doch dewijl ook in dezelve geene bepaalde bijzonderheden omtrent hetgeen nu nog toekomend is, worden gevonden, zoo behoeven wij er ook niet bijzonder bij stil te staan: alleen moeten wij opmerken, dat Hoofdst. XXIV: 17 en vervolg, de voorzegging van eenen bijzonderen persoon, die over Israël regeeren zou, welke reeds door Jakob, onder den naam van Silo, was aangekondigd, door Bileam nader wordt uitgebreid en de onderwerping der aan Israël naburige volken en tegen hem vijandige geslachten aan Zijnen schepter, wordt afgeschilderd.

In het laatste boek van Mozes, Deuteronomium, vinden wij wederom zulke zaken, die, met betrekking tot ons doel onze bijzondere aandacht vereischen. Daar toch zijn ons de laatste woorden van Mozes en daarin ook mede zijne uitzigten in het toekomende, opgeteekend, welke nevens de beloften Gods aan Abraham en zijn zaad gedaan, die wij reeds overwogen hebben, den grondslag uitmaken, waarop alle de volgende Profeten hebben voortgebouwd, en die hun de stof voor hunne redenen en voorzeggingen hebben opgeleverd, welke zij alleen, door nog meer bijzondere openbaringen verlicht, nader hebben uitgebreid. Wij moeten derhalve bij de overweging daarvan wat nader stilstaan.

In deze laatste redenen, welke Mozes kort voor zijn afsterven tot het volk Israël sprak, na het een en andermaal daartoe plegtig te hebben opgeroepen, houdt Mozes zich bijzonder bezig om hun op eene levendige en treffende wijze in het kort de voornaamste wegen te herinneren, welke God, gedurende hunne veertigjarige omzwerving in de woestijn, met hen gehouden had, en daarbij ook hen hun eigen gehouden gedrag af te schilderen, en voorts de voornaamste der aan hen van God gegevene wetten, welke voortaan de regel van hun gedrag en de grondslag van het onder hen opgericht Gods-Rijk en van hunnen burgerstaat zijn zouden, nogmaals voor te dragen en in te scherpen; maar bijzonder, nadat hij dit alles had afgehandeld, besluit hij het met bijgevoegde beloften voor de onderhouders; en bedreigingen over de overtreders dezer wetten, die hun gewisselijk te wachten stonden. Wij vinden deze staving der Goddelijke Wet Deut. XXVIII geheel.

Bij dat hoofdstuk moeten wij vooreerst eenige oogenblikken vertoeven, niet zoozeer om den inhoud daarvan in bijzonderheden na te gaan, (want het is niet regtstreeks tot ons oogmerk dienstig, alzo er niets in voorkomt, dat op hetgeen nu nog toekomstig is, betrekking heeft), maar om te doen opmerken, dat het bijzonder dit hoofdstuk, even als ook de beide volgende, is, hetwelk de volgende Profeten zich tot een' regel en rigtsnoer hebben voorgesteld, waar naar zij hunne redevoeringen inrigten, zoo verre dezelve bestraffingen en bedreigingen, wegens de overtredingen der Goddelijke Wetten, of ook beloften aan de onderhouders derzelve bevatten, en dus nader op te helderen en te bevestigen, hetgeen wij daaromtrent in de inleiding reeds in het gemeen gezegd hebben, hetgeen ons tevens het overzicht der eigenlijk profetische schriften gemakkelijker maken zal.

Wanneer wij namelijk dit hoofdstuk aandachtig doorlezen, zoo vinden wij daarin niet alleen eene algemeene aankondiging van heil en onheil over de onderhouders

en overtreders van Gods Wetten, maar de allerbepaaldste voorstelling van allerlei soort van bijzondere zegeningen en oordeelen, welke worden beloofd en bedreigd, zoodat wij daaruit duidelijk kunnen begrijpen, dat de Profeten in elk bijzonder tijdperk, slechts den zedelijken toestand des volks hadden na te gaan, en naar mate dezelve goed of slecht was, daarop de hier gedane beloften en bedreigingen slechts behoefden toe te passen, om het volk, omtrent hetgeen het telkens te wachten had, te waarschuwen of te vertroosten, en zij konden langs dien weg gelukkige of ongelukkige uitkomsten of lotgevallen, tijden van voorspoed of ellende, zelfs zonder nieuwe bijzondere openbaring, met zekerheid vooruit zien en voorzeggen: en wanneer wij de redenen der Profeten nalezen, zullen wij bevinden, dat, voor zoo verre dezelve den meer nabijzijnden toestand des volks betreffen, zij op deze staving der Goddelijke Wet door Mozes gegrond zijn.

Maar bijzonder is dit waar met betrekking tot de bedreigingen: want, daar het volk veelmeer aan de Goddelijke Wetten ongehoorzaam dan gehoorzaam zijn zoude, en Mozes, door Gods Geest verlicht, dit reeds vooruit zag, zoo is ook de voorstelling der bedreigingen niet alleen uitgebreider dan die der beloften, maar ook worden de bedreigde oordeelen veel stelliger en bepaalder afgeschilderd dan de beloofde zegeningen, en een ieder, die dit hoofdstuk met opmerking doorleest, gevoelt en ziet zeer klaar, dat Mozes in dat gedeelte zijner redevoering, waarin de bedreigingen begrepen zijn, zelf met eenen profetischen geest vervuld was, en dat dit gedeelte inderdaad eene eigenlijke voorzegging is van hetgeen zeker eens, wegens de verregaande afwijking des Israëlitischen volks, die zeker zou plaats hebben, over hetzelfde zou worden uitgestort, in zoo verre zelfs, dat dit tafereel, hetwelk Mozes met zeer bepaalde trekken afmaakt van dien akeligen toestand, in welke Israël zich door zijne zonden eens zoude ter nederstorten, eindigt met eene zeer juiste afschildering van de eindelijke, geheele en volkomene verwoesting van hun land en hoofdstad door hunne vijanden, met alle de ellenden, welke hen in de belegering treffen zouden, gevolgd van hunne algemeene verstrooiing onder alle volken, benevens de jammeren, die hen ook daar zouden achtervolgen; juist zoo als dit alles eerst in de verwoesting van Jeruzalem en hunne gevankelijke wegvoering door Nebucadnezar, maar nog nader en bepaalder in de laatste verwoesting door de Romeinen, nadat zij den Messias gedood hadden, is vervuld. Uit deze overweging blijkt nog des te klaarder, hoe de voorzeggende redevoering van Mozes den volgenden Profeten, vooral in de aankondiging van rampen en oordeelen, tot een' regel en rigtsnoer van hunne meest bepaalde voorzeggingen heeft kunnen dienen; waaruit dus blijkt, dat, wanneer wij den inhoud van deze redevoering van Mozes ons hebben eigen gemaakt, wij tevens den hoofdinhoud van het grootste gedeelte der profetische redevoeringen kennen.

Hetzelfde moet ik ook zeggen van het eerste gedeelte der volgende profetische redevoering van Mozes, hetwelk wij vinden Hoofdst. XXIX geheel. — Daar worden de bedreigde rampen en oordeelen, schoon korter, voorzeggenderwijze voorgesteld, en deze voorstelling diende ook den volgenden Profeten tot een' regel en rigtsnoer; doch hierop volgt nog een tweede gedeelte, Hoofdst. XXX:1—10, waarbij wij nu in de tweede plaats bijzonder moeten stil staan, alzoo daarin Mozes uitzigten in de verder afgelegene toekomst bevat zijn, en hetzelfde dus tot ons hoofddoel eene regtstreeksche betrekking heeft; want, nadat Mozes in het eerste

gedeelte zijner redevoering hunne verwoesting en verstrooiing had aangekondigd, zoo gaat hij Hoofdst. XXX: 1 en volg. verder voort om te voorzeggén, wat eindelijk eens in verafgelegene tijden, ter hunner herstelling, geschieden zoude, met deze woorden: *Voorts zal het geschieden, wanneer alle deze dingen over u zullen gekomen zijn*, enz.

Hetgeen hier door Mozes voorzégd wordt, kan men voornamelijk brengen tot deze twee hoofdzaken: vooreerst, Israëls algemeene verbetering en terugkeering tot God; ten tweede, hunne wederinvoering in het land Canaän, benevens derzelve zegenrijke gevolgen.

Wat het eerste, hunne algemeene verbetering en terugkeering tot God, aanbelangt, dezelve wordt hier niet zoozeer van hen geëischt, maar voorzégd en beloofd vs. 1, 2, 8, 10; ja zelfs wordt dezelve vs. 6 als een genadig geschenk, als een werk des Heeren zelve voorgesteld en beschreven, te zullen gelegen zijn in eene geheele herschepping en vernieuwing van hunne harten, die de Heere zelf aan hen zou verrigten. God zou derhalve niet alleen als op Sinai tot hen spreken, maar eene geheele herschepping van hunne harten voortbrengen, en zij zouden zich uit kracht daarvan tot den Heere bekeerende, als van zelf in de geboden des Heeren wandelen.

Ten tweede wordt hun eene geheele herstelling en wederinvoering in hun land, met alle derzelve heilzame en gezegende gevolgen toegezegd, vers. 3—5, 7 en 9. Alles komt hier neder op de volgende beloften.

- 1.) God zou hunne ellende en ballingschap doen ophouden.
- 2.) Hij zou hen uit alle volken, onder welken zij verstrooid waren, verzamelen en te zamenbrengen.
- 3.) God zou hen in hun land terug brengen, en dat zouden zij dan erfelijk bezitten.
- 4.) Daar zou Hij hen dan weldoen en vermenigvuldigen, alle die vloeken en ellenden, die weleer hen getroffen hebben, op hunne vijanden en haters leggen, en hen alle die zegeningen doen genieten, welke Hij hun eerst slechts voorwaardelijk had toegezegd, doch van welke zij, wegens hunne voortdurende zonden, waren verstoken gebleven; en Hij zou zich hartelijk in en over hen verblijden.

Doch het is niet genoeg dus deze beide hoofdbeloften van hunne bekeering en herstelling, ieder op zich zelve te overwegen, wij moeten dezelve ook in haren zamenhang beschouwen en opmerken, hoe het een met het ander is verbonden, om zooveel te beter te kunnen zien in welke orde alle deze zaken zullen gebeuren.

En wanneer wij dan oplettend op het een en ander acht geven, zoo als dit op elkander in Mozes rede volgt, dan zullen wij ons, dunkt mij, best daarvan het volgende denkbeeld maken: — God zal met hunne aanvankelijke bekeering een begin maken, in zooverre, dat zij het zullen ter harte nemen, tot nadenken komen, en zich Gode onderwerpen, vs. 1 en 2. Dit zal echter, zoo als uit het vervolg blijkt,

nog geene volkomene bekeering, geene volmaakte besnijdenis en vernieuwing des harten zijn, namelijk tot het geloof in den verworpen Messias, maar alleen eene meer hartelijke opmerking en waarneming van des Heeren Wetten. Zoodra dit zal plaats hebben, zal God met hunne aanvankelijke herstelling niet langer wachten, maar hen dadelijk uit hunne ellende verlossen, uit hunne verstrooiing verzamelen, in hun land terug voeren en hen daar weldoen en vermenigvuldigen, vs. 3 — 5; maar daar hen wedergebracht hebbende, zal Hij die geheele vernieuwing hunner harten, waardoor zij Hem zullen liefhebben van ganscher harte en van ganscher ziele, uitwerken, (hen tot het geloof in Jezus brengende) vs. 6. Dan zal de Heer langs zoo meer voortgaan om hen te zegenen en hunne vijanden te straffen, maar zij zullen ook tevens in hunne verbetering dagelijks vorderen, en naar mate zij meer en meer de uitwerksels der Goddelijke liefde ondervinden, naar die mate zullen zij ook in het gehoorzamen van des Heeren geboden dagelijks volmaakter, en alzoo langs zoo meer voorwerpen van des Heeren hartelijkste en innigste blijdschap worden, vs. 7 — 10. Zoo dunkt mij, wordt klaar het een en ander in deze voorzegging van Mozes aaneengeschakeld, en wij zullen dit ook bij het overwegen van de voorzeggingen der volgende Profeten, nader bevestigd vinden.

Door deze voorzegging van Mozes wordt die, welke in de beloften van God aan Abraham begrepen is, nader uitgebreid en bepaald. Want niet alleen vinden wij hier eene uitvoerige aankondiging van die groote verwoesting en verstrooiing des Joodschen volks, welke wij nu reeds vervuld zien, doch waarvan aan Abraham niets gezegd was; maar ook zien wij, met betrekking tot hetgeen nu nog toekomstig is, datgene nader bepaald, hetwelk in de beloften aan Abraham onbepaald gelaten was: namelijk, schoon wij uit deze belofte wel met zekerheid konden afleiden, dat nog eens het land Canaän door het geheele zaad van Abraham, zoowel zijne aangenomene als natuurlijke kinderen, zou bezeten worden, zoo konden wij er echter niet met zekerheid uit opmaken, of nog, eer dat deze belofte hare volkomene vervulling aan het geheele zaad van Abraham verkreeg, eerst nog zijne natuurlijke afstammelingen, het Joodsche volk, afzonderlijk in hun land zouden worden teruggebracht, en nog eenigen tijd aldaar eenen bijzonderen burgerstaat oprigten; doch dit wordt hier klaar door Mozes voorzegd, en, als wij dus deze voorzegging met de beloften aan Abraham zamenvoegen, zoo verkrijgen wij aanleiding, om de zaak ons nog meer in haar geheel voor te stellen, namelijk op deze wijze: dat datgene, hetwelk hier door Mozes wordt voorzegd, te weten de terugbrenging der Joden in hun land en hunne bekeering, eerst zal gebeuren, en zoo den weg banen tot de geheele vervulling der beloften aan Abraham, om namelijk dit land, als de bijzondere zetel en vertoonplaats van Gods heerlijkheid en het middelpunt, waaruit de openbaring derzelve en Zijne regering uitgaat, aan het geheele zaad van Abraham, niet alleen zijne natuurlijke, maar ook zijne aangenomene kinderen, onder het opperbestuur van den Messias tot eene erfelijke bezitting te schenken.

Wij mogen dus met regt deze voorzegging van Mozes nevens de beloften aan Abraham, als den grondslag van alle de voorzeggingen der volgende Profeten, en als de bron, waaruit zij hunne vooruitzigten in de toekomst, wat de hoofdzaak aangaat, geschept hebben, (schoon echter de Heilige Geest hun dezelve nog nader in meer bijzonderheden opende en deed ontwikkelen) aanmerken. En wanneer wij

dit in het oog houden, zullen wij in de overweging der volgende profetiën, den weg gemakkelijker vinden; en, terwijl wij in alle dezelfde hoofdzaak zullen ontmoeten, welke hier reeds in de beloften aan Abraham en de voorzegging van Mozes begrepen is, zullen wij ons, dit in het oog houdende, in de overweging daarvan merkelyk kunnen bekorten, terwijl wij dan maar alleen wat meer uitvoerig die bijzonderheden in dezelve zullen behoeven na te gaan, met welke zij, door eene nadere ontdekking Gods verwaardigd, deze algemeene voorzegging nader uitbreiden.

Op dezen grondslag rust nu dan ook reeds dat verheven lied van Mozes, of liever, des Heeren zelve, door Hem aan Mozes en door dezen aan de Israëlitzen gegeven, hetwelk wij vinden Deut. XXXII:1-43. Hetzelve moest (volgens de geschiedenis van deszelfs oorsprong, Hoofdst. XXXI: 14—30) dienen tot een getuige tegen Israël ter hunner bestraffing en overtuiging, wanneer zij den Heere zouden verlaten hebben, maar tevens was het een model, waarnaar alle de volgende Profeten hunne redenen hebben gevormd, en door welks veelvuldige lezing en overdenking, zij zeker tot de regte uitvoering van den hun aanbetrouwden last en in het spreken tot het volk, geoefend en bekwaam gemaakt zijn.

Eigenlijk behoort ook de overweging van dit lied niet regtstreeks tot ons hoofddoel, doch daar een kort overzicht van hetzelve ons kan behulpzaam zijn, om niet alleen van den hoofdinhoud, maar ook van de inrigting der eigenlijk profetische redevoeringen een duidelijk denkbeeld te maken, als welke alle op den zelfden leest geschoeid zijn, en dit ons dus het overzicht der profetische schriften gemakkelijker maken kan, zoo zal het niet onnut zijn, eene korte schets van hetzelve hierbij te voegen.

Het lied begint met eene oproeping van hemel en aarde tot getuigen, om de verdediging van Gods regtvaardige handelwijze met Zijn volk aan te hooren, vs. 1—4. Hierop volgt eene afschildering van het ondankbaar gedrag des volks tegen hunnen God: nadat hetzelve kortelyk is voorgesteld vs. 5, worden hun eerst alle de leidingen des Heeren en Zijne goedertierene weldadigheden voorgehouden, vs. 6—14; hiertegen worden hunne snoode ondankbaarheden en alle hunne gruwelen voorgesteld en op het krachtigst afgemaald, vs. 15—18. Hierop wordt de Goddelijke toorn en straffen op het nadrukkelijkst aangekondigd en bepaald voorzegd, waarvan hunne verstrooiing onder alle volken en alle ellenden, daarop volgende, een voornaam gedeelte uitmaken, vs. 19—25, terwijl daarin tevens ook, schoon nog eenigzins op eene bedekte wijze, van de roeping en aanneming der Heidenen in hunne plaats, melding gemaakt wordt, vs. 21b, vergl. met Rom. X: 19. Doch hierop begint de Heere Zijn' toorn in te binden en gaat tot belofte van herstelling trapswijze over: eerst bedwingt God zelf als't ware zijnen toorn, en schort de verdere uitbarsting daarvan op door deze voorstelling, dat Zijne en Zijns volks vijanden zich, ingevale van een volkomene verdelging van dit Zijn eertijds geliefd volk, tegen God zelve beroemen zouden, waarom Hij het om Zijns Naams wil sparen wil, vs. 26—28: doch hierop komt de gansche ontferming Gods te voorschijn, en Zijn geheel medelijdend, en met Zijn volk bewogen hart vertoont zich op het klaarst; de Heere zelf uit den wensch, dat zij mogten wijs zijn, en stelt hun den zegen voor, welken zij hieruit zouden genoten hebben, vs. 29, 30. Hij verdedigt ook

daarbij Zijne getrouwheid en welmeenende goedwilligheid, door zich over te stellen tegen de valsche goden der vreemde volken, door welke zij zich hadden laten verleiden en van hunnen God aftrekken, doch welke bedriegelijke en op hun verderf loerende bedoelingen zij nu bij ondervinding hadden leeren kennen, zoo als de Heere die afschildert vs. 31—33. Hierop komt nu de Heere tot de dadelijke belofte der herstelling: Hij beloofde hun, wraak te zullen nemen over hunne vijanden, die hen eerst misleid en vervolgens verdrukt hadden, vs. 34—36; Hij stelt de nietigheid van hunne goden voor, op wier hulp deze vijanden, verleiders en verdrukkers van Israël, vergeefs zullen wachten, vs. 37, 38; Hij wekt zijn volk op, om, nu verlost zijnde, hunnen God te erkennen, vs. 39; Hij belooft nog al verder de gansche verdelging hunner vijanden, vs. 40 — 42; en roept eindelijk de overige Heidenen op, om zich met Zijn volk te vereenigen, om Hem, wegens de aan Zijn volk geschonkene verlossing en de verdelging Zijner vijanden, juichende te prijzen, vs. 43.

Op soortgelijke wijze, als de Heere zelf in dit lied, gaan ook de Profeten in hunne redevoeringen tot het volk te werk, hetzelfde bestraffende wegens hunne zonden, hun de Goddelijke liefde en weldaden voorstellende en hunne ondankbaarheid verwijtende, hen met straffen bedreigende, en hun den ondergang aankondigende; doch weder door de voorstelling van des Heeren ontferming, en door de belofte van herstelling, verdelging hunner vijanden en vernieuwden zegen hen bemoedigende. Dit eens vooral in het oog houdende, zal een korte oogopslag genoeg zijn, om ons aanstonds bij elke profetische redevoering (vooral bij Jeremia, Ezechiël en onderscheidene der kleine Profeten, die het meest naar dit model zijn ingerigt) den voornamen hoofdinhoud daarvan te doen kennen en ons die bijzonderheden, het nu nog toekomstige betreffende, te doen onderscheiden, welke alleen nog nader zijn uitgebreid en meer bepaald, en die ons bijzonder zullen te overwegen staan.

Meer hebben wij van dit lied niet te zeggen; want hetgeen daar ook in voorkomt, betreffende de belofte van wederherstelling en verlossing van Israël, bevat geene meerdere bijzonderheden dan die, welke ons reeds uit de redenen van Mozes zijn bekend geworden.

Op dit lied nu volgt Hoofdst. 33, de laatste zegen van Mozes over Israël; doch daar dezelve meestal het meer nabijzijnde betrof, en dus daarin niets voorkomt, dat tot ons doelwit bijzondere betrekking heeft, zullen wij daarbij niet bijzonder stilstaan.

Gaan wij nu met de overige geschiedboeken des Ouden Testaments voort. Wij zullen alleen in de boeken Samuël, gelijk ook in bet eerste boek der Chronijken nog een paar stukken aantreffen, die tot ons oogmerk betrekking hebben.

Vooreerst komt hier in aanmerking het besluit van het lied van Hanna, Samuëls moeder, hetwelk zij, wegens de geboorte van dezen haren zoon, gezongen heeft, 1 Sam. II: 1 — 10.

Op het einde namelijk van dit lied, in het tiende vers, komt een denkbeeld, een profetisch vooruitzicht in de toekomst voor, dat in zeker opzicht toen nog nieuw was, ten minsten niet met die klaarheid, met die bepaalde uitdrukkingen in de reeds

behandelde voorzeggingen wordt gevonden, schoon het echter ook reeds in dezelve lag opgesloten en slechts daaruit behoefde ontwikkeld te worden.

Het betreft vooreerst de uitstorting van algemeene strafgerigten, welke de Heere als Koning der aarde, over de geheele aarde zal uitoefenen; ten tweede de koninklijke waardigheid van den Messias, Zijne voorspoedige en oppermagtige regering over de geheele aarde.

Het eerste vinden wij in het eerste deel van het tiende vers: *Die met den Heere twisten, zullen verpletterd worden; Hij zal in den Hemel over hen donderen; de Heere zal de einden der aarde rigten.*

De gebruikte sterke uitdrukkingen, dat namelijk niet alleen degenen, die met den Heere twisten, zullen verpletterd worden, maar dat ook de Heere in den hemel over hen zal donderen, duiden klaarblijkelijk bijzondere en zware strafgerigten aan; en het volgende: de Heere zal de einden der aarde, dat is de geheele aarde tot aan derzelve uiterste grenzen, rigten, wijst ons de algemeenheid van deze strafgerigten aan; en, daar het woord, hier rigten vertaald, twee denkbeelden tevens insluit, namelijk dat van regeren en dat van rigten in den gewonen zin, zoo volgt hieruit, dat de Heere deze strafgerigten als Koning der aarde zal uitoefenen, en dat dit derhalve dan geschieden zal, wanneer de Heere op eene bijzondere en allereigenlijkste wijze als Koning de aarde beheerschen zal.

Het tweede vinden wij in het laatste deel van het tiende vers: en (de Heere) zal Zijnen Koning sterkte geven, en den hoorn Zijns Gezalfden verhoogen.

Hieromtrent moeten wij aanmerken, dat, toen Hanna dit lied maakte, er nog geen koning in Israël was. Ook kunnen de kort daarna op verzoek des volks van God aangestelde koningen niet door haar bedoeld zijn; want, schoon zij dit ook in den geest zou hebben kunnen vooruitzien, dat er binnen eenigen tijd ook over Israël eene koninklijke regering zou worden ingevoerd, evenwel zij spreekt hier te bepaald van eenen bijzonderen persoon, wiens bestaan en koninklijke regering zij ook hier niet zoozeer voorzegt, maar vooronderstelt, terwijl zij alleen van den voorspoed Zijner regering melding maakt, een bewijs, dat zij derhalve zag op zulk eenen Koning, van wiens bestaan en regering reeds voormaals door God tot de vaders gesproken was: en wie kan dit dan anders zijn, dan de Messias, aan Wien reeds door de belofte aan Abraham, de onderwerping der volken was toegezegd, en van wiens Koninklijke Oppermagt bijzonder vader Jakob op zijn sterfbed, Gen. XLIX: 10, gelijk ook Bileäm, Num. XXIV: 17 en vervolg., niet onduidelijk gesproken hadden? Met dit alles echter was dit denkbeeld in zeker opzigt nieuw: zoo klaar als Hanna hier spreekt was het nog niet voorgesteld; de naam van Koning en Gezalfde was den Messias nog niet gegeven; maar van dien tijd af, dat Hanna daarvan dus sprak, werd dit denkbeeld langs zoo meer ontwikkeld, en is bij de latere Profeten zeer gemeen en maakt eene voorname hoofdzaak uit van hunne voorzeggingen.

Even zoo is het ook met hetgeen Hanna in de vorige woorden voorzegt van die algemeene en zware strafgerigten, welke de Heere eenmaal als Koning der aarde,

regerende, over de geheele aarde zal uitstorten; ook daarvan was in de vroegere voorzeggingen niet zoo duidelijk gesproken.

Wanneer wij nu het een met het ander vergelijken en zamenvoegen, gelijk het hier door Hanna in verband wordt voorgesteld, dan krijgen wij daaruit dit bepaald denkbeeld, waardoor ons uitzigt in de toekomst nog al meer verwijd wordt. De Messias, in wien alle volken zullen gezegend worden, zal eens als Koning hier op aarde heerschen; door Hem zal God de volken rigten; zware en algemeene oordeelen zullen Zijne tegenstanders verpletteren, en Zijne heerschappij zal, boven alles verhoogd, gelukkig en voorspoedig gemaakt worden.

Met deze voorzegging van Hanna komt eene andere van David, op zijn sterfbed, of althans in zijnen hoogen ouderdom gedaan, nagenoeg overeen. Wij vinden dezelve 2 Sam. XXIII: 1 — 7. David, de zoon van Izaï zegt, enz. David spreekt daar klaar van eenen grooten Koning, die het geheele menschdom in regtvaardigheid en ware vreeze Gods regeren, de ware rust en verkwikking der zuchtende aarde zoude aanbrengen, onder en door wien alle goddeloozen zouden verdeld en van de aarde verbannen worden.

Uit dit vooruitzigt van David, bijzonder uit het vijfde vers, zien wij, dat hij dezen Koning, den Messias, uit zijn huis en geslacht, verwachtte. Dit kwam ook overeen met de aan hem gedane belofte, 2 Sam. VII: 16. Verg. 1 Chron. XVII: 12, 14, welke belofte naar de letter kan verstaan worden of van eene eeuwigdurende opvolging, en dus eene in het oneindige voortlopende reeks van koningen, uit het nageslacht van David voortkomende en op zijnen troon over Israël regerende; of van de voortdoring van die opvolging tot op eenen bijzonderen Nakomeling van David, welke alle de vorige zou vervangen, en zonder sterven eeuwiglijk op Davids troon regeren. In den laatsten zin zag het op den Messias en stond in verband met de belofte aan Abraham van eenen bijzonderen Nakomeling, in wien alle de geslachten der aarde zouden gezegend worden; en alzoo wordt die belofte daardoor nader bepaald en uitgebreid, in zoo verre, door deze nadere belofte aan David, de Messias, als een Nakomeling tevens van David en een erfgenaam van zijnen troon en regering over Israël wordt voorgesteld. Aldus heeft het ook David zelf opgevat, gelijk blijkt uit de hier voor gemelde voorzegging van David op zijn sterfbed; en dit denkbeeld wordt bij de volgende Profeten zeer klaar ontwikkeld.

Meer voorzeggingen, het nu nog toekomstige betreffende, komen er in de geschiedboeken des Ouden Testaments niet voor; alzoo hebben wij dan nu het eerste gedeelte van onze taak volbragt, en die voorzeggingen overwogen, welke in de geschiedboeken des Ouden Testaments te vinden zijn.

De hoofdzaken daarin begrepen zijn niet veel in getal, elk oplettend lezer zal genoeg in staat zijn, dezelve zich in een kort overzicht te herinneren; het zal dus niet noodig zijn, dezelve hier nog eens te herhalen; maar wij gaan liever aanstonds tot een volgend hoofdstuk over.

* * * * *